2007 жыл, 29-чу МАЙ, ГЕУЮРГЕ КЮН. № 101 (17752)

ЗАМАН

ГАЗЕТ 1924 ЖЫЛДАН БЕРИ ЧЫГЪАДЫ

КЪАБАРТЫ-МАЛКЪАР РЕСПУБЛИКАНЫ ПАРЛАМЕНТИНИ ЭМ ПРАВИТЕЛЬСТВОСУНУ ГАЗЕТИ

ВРЕМЯ
Интернет-версия: zaman.smikbr.ru

ГАЗЕТА ПАРЛАМЕНТА И ПРАВИТЕЛЬСТВА КАБАРДИНО-БАЛКАРСКОЙ РЕСПУБЛИКИ

БАГЪАСЫ 3 СОМДУ

КЕНГЕШ

Элбрусну тийресин айнытыуну онглары сюзюлгендиле

КъМР-ни Президенти Арсен Каноков бардыргъан кенгешде «Приэльбрусье» тау-рекреация комплексни айнытыуну концепциясы сюзюлгенди. Программаны энчи эм къырал иеликни мурдорларында жашауда бардырыргъа белгиленеди.

Правительствону Председатели Андрей Ярин быллай зат эндиге дери болмагъанын-къырал инфраструктураны айнытыугъа ахчаны биринчи кере бёлгенин- чертип айтханды.

Белгиленнген ишлени тамамлар ючюн 44 миллиард сом керек боллукъду, аланы жарымын къырал береди. Алты миллиард сому «Юг России» деген программагъа кёре келир 2008-2012 жыллагъа шёндюден салыннганды. Экономиканы айнытыуну эм сатыу-алыу министри Мусукланы Алий билдиргенича, бир жолгъа 25 минг турист келип солурча (жети кере чакълы бирге аслам) болумла къураргъа: 35 жангы канат жол ишлерге эм тогъузусун да жангыртыргъа белгиленеди. Программада белгиленнгеничa, тау этекледе лыжала бла учарча жерлени ёлчеми 38 гектардан 225 гектаргъа жетерге, лыжа ызланы битеулю узунлукълары уа 141 километр болургъа керекдиле.

«Приэльбрусье» тау-рекреация комплексни предприятиялары проект кючлерине жетселе, халкъны жумушларын тамамлаудан,аш-азыкъ бла жалчытыудан, башха ишледен да тюшген файда 3611 миллион сом боллукъду деп тергелгенди. Аны бла бирге кёп адам иш бла жалчытылынады, ишчи жерлени саны 12,5 мингнге, ууакъ ишле бла уа 65,6 мингнге жетерге керекди. Элбрус районнга уа аны магъанасы уллуду. Битеу бюджетлеге комплексни предприятияларындан жыл сайын налогладан бла башха затладан 1,9 миллиард сом тюшерикди.

Ал кезиуде, эсе да жууукъ беш жылда, 26 жангы канат жол ишлерге, тёбеннгидеги станцияланы кючлерин бир сагъатха 17 минг адам барырча даражагъа жетдирирге белгиленеди. Къар юзюлюуден сакълагъан жангы сооруженияла уа 400 гектар жерни эркин этерикдиле, алада белгиленнген объектле орнатыллыкъдыла. Капитал салымланы иги кесеги комплексни инфраструктурасын къурагъа: машина жолланы бла кёпюрлени, электро, канализация, суу ызланы, Тырнауз шахарны тийресинде бир жылгъа къаты кир-кипчиклени 45 минг тоннасын жангыдан жарашдырлыкъ заводну, терк поездле жюрюрюк темир жолну къурулушларына къоратыллыкъды. Андан сора да табийгъатны сакълаугъа, тау этеклени къоруулаугъа, турист зоналаны тапландырыугъа, алада къуру къонакъ юйле угъай, спорт эм адамланы эрикгенлерин кетериу ишле бардырылгъан объектле орнатыугъа инвестицияла салыргъа белгиленеди. Ол мадарла турист комплекс жылны ичинде ишлеп турурча этерге онг берликдиле.

Программа тынгылы сюзюлгенден сора, Арсен Каноков сёлешгенди, ол Правительствону членлерин хар затдан да артда не чыгъарыгъын алгъадан окъуна билирге чакъыргъанды. «Къагъытда жазгъан бир, ишде хайырланнган а башха,-деп белгилегенди ол.- Саулай алып айтханда, концепция толтурулурчады, алай аны кёп жерлери ишеклик туудурадыла, ол себепден энтта да тынгылы ишлерге керек боллукъду».

КъМР-ни Президентини бла Правительствосуну пресс-службасы
Суратны **Руслан МАМИЕВ** алгъанды.

КъМР-ни Парламентинде

Рекламаны юсюнден законну тюрлендирирге керекди

КъМР-ни Парламентини Президиумуну кезиулю жыйылыуунда онбешден артыкъ вопросха къаралгъанды. Аны законла чыгъарыучу органны башчысы Бечелланы Илияс бардыргъанды.

КъМР-ни Президентини «Къабарты-Малкъар Республикада коррупцияны болдурмауну юсюнден» КъМР-ни Законун къабыл этмегенини юсюнден письмосуна кёре билдириу бла Законодательство жаны бла комитетни председатели Руслан Абазов сёлешгенди. Республиканы башчысы, КъМР-ни коррупциягъа къажау кюрешни программасын жарашдырыуну эм къабыл этиуню жоругъуна жангыдан къарауну тийишлиге санап, программагъа эм «КъМР-де коррупцияны болдурмауну юсюнден» Законнга да къайтарып къараргъа, аны аллында аланы парламент тынгылаулада сюзерге керекди деп, алай акъыл этгенин билдиргенди. Президиумну членлери Президентни письмосун Парламентни депутатларыны къарауларына берирге оноу этгендиле.

РФ-ни башха субъектлерини парламентлерини законодательный башламчылыкълары бла Экономика политика жаны бла комитетни председатели Малкъарланы Тахир эм аны заместители Анатолий Аталиков, Билим бериу, илму эм саулукъ сакълау жаны бла комитетни председателини заместители Суфадин Дадов, Культура, спорт, туризм эм асламлы информацияны органлары жаны бла комитетни председатели Заур Апшев, Аграрный политика жаны бла комитетни председатели Виктор Несутулов, Урунуу эм социальный политика жаны бла комитетни председателини заместители Валентина Гуляева шагъырей этгендиле.

Камчатка областьны депутатларыны «Рекламаны юсюнден» Федеральный закон бла байламлы законодательный башламчылыкълары эм Белгород областьны Думасыны федеральный органлагъа ара телевидение асламлы информацияны органларыны юслеринден законну къалай толтургъанына контроль этиулерин кючлендириуню юсюнден обращениялары уллу даулашла къозгъагъандыла. Эки документде да сёз ичгилени бла тютюнлени юслеринден рекламаладан, катастрофалагъа, авариялагъа, табийгъат салгъан башха къыйынлыкълагъа, урушлагъа, саутла бла бир бирге чабыуллукъ этиуге, бир бирни ёлтюрюуге аталып бардырылгъан телевизор бериуледен бек уллу хата тюшгенини юсюнден барады. Битеу ол затла, парламентарийле акъыл этгенден, артыкъда ёсюп келген жаш тёлюню акъылын терсине бура, миллионла бла адамланы жашауларын бузадыла.

Ахыры 3-чю бетдеди.

Конкуренция болум къураргъа

Озгъан бараз кюн КъМР-ни Парламентини Экономика политика жаны бла комитетини жыйылыуу болгъанды. Анда сёз «Россей Федерацияны Жашау журт кодексини 161-чи статьясын хайырланып башлауну юсюнден» Федеральный законну къырал власть эм жер -жерли самоуправление органла жашауда къалай бардыргъанларыны юсюнден баргъанды.

Бир къауум шахар эм район администрацияланы келечилери да чакъырылгъан жыйылыуну ол комитетни председатели Малкъарланы Тахир ачханды эм бардыргъанды. Аны ишине республикалы Парламентни Председателини заместители Натби Бозиев къатышханды.

Комитетни членлери, чакъырылгъанла бек алгъа КъМР-ни промышленность, отлукъ-энергетика комплекс эм жашау журт-коммунальный мюлк министри Уяналаны Кязимни докладына тынгылагъандыла. Андан сора да, къошакъ доклад эм билдириуле этип, Нальчик шахар округну администрациясыны башчысыны заместители Виктор Сорокин, ол комитетни председателини заместители Михаил Гончаренко сёлешгендиле.

Россей Федерацияны 2005 жылда биринчи мартда кюч алгъан Жашау журт кодексине тийишлиликде кёп фатарлы юйледе энчи иелик этгенле ол мекямланы хайырланыугъа къалай башчылыкъ этиллигин тохташдырыргъа керекдиле. Жашау журт кодексни 161-чи статьясыны экинчи пунктунда айтылгъанына кёре, ол ишни юч амалы барды. Биринчиси: кёп фатарлы юйню хайырланыугъа башчылыкъны мекямны иелери кеслери этедиле. Ол ишни кеслерине энчи иелени товариществолары неда кооперативлери,неда хайырланыучуланы башха тюрлю биригиулери алыргъа боллукъдула. Ючюнчю амалгъа кёре, ол борчну башчылыкъ этиучю организацияны управлениясы тамамларыкъды.

Белгилисича, Къырал Дума юйлеге башчылыкъ этериклени тохташдырыуну болжалын бир жылгъа артха кёчюргенди. Ол кезиуде управляющая компанияланы къурауну эм информацияангылатыу ишни андан ары бардырыргъа белгиленнгенди. Россей Федерацияны жашау журт кодексин толтуруп башлауну болжалы 2008 жылны биринчи майына дери созулгъанды. Алай бла жер -жерли самоуправленияны органлары, энчи правительстволу бегимге тийишлиликде, юйлеге башчылыкъ этерик компанияланы, кооперативлени сайлау жаны бла ачыкъ конкурсланы 2007 жылны ал кюнюнден башлап, 2008 жылны биринчи майына дери бошаргъа деген борч салыннганды.

Ахыры 3-чю бетдеди.

Къабарты-Малкъар Республиканы Парламентини депутатларыны эслерине

Быйыл 31-чи майда КъМР-ни Парламентини юйюнде республиканы законла чыгъарыучу органыны кезиулю жыйылыуу боллукъду. Ол 10 сагъатда башланырыкъды.

КъМР-ни Парламентини Президиуму.

Митинг

Жашау къолайлыкъны ёсдюрюр ючюн

Бу кюнледе Нальчикде Къабарты-Малкъарны профсоюз активини митинги болгъанды. Ол профсоюзланы 2007 жылда 24-чю майда башланнган «Къолайлы жашау ючюн» деген Битеуроссей акциялары ючюнчю кезиуюн бардырыугъа аталгъанды. Аны ишине КъМР-ни Парламентини Председателини заместители Людмила Федченко, республиканы урунуу эм социальный айнытыу министри Тюбейланы Альберт къатышхандыла.

КъМР-ни Профсоюзларыны федерациясыны советини председатели Пшикан Таов, митингни ача, республикада уруннганланы жашау къолайлары къарыусуз болгъанын белгилегенди эм ол халны иги жанына тюрлендирир ючюн профсоюзла власть органла бла келишиулюкде иш хакъны, пенсияланы тохтамай ёсдюре барыуну жолларын табар ючюн къаты кюрешгенлерин ангылатханды. Сёз ючюн, социальный фондланы бюджетлерин къурауда алгъынча аланы страхование жорукъларын къайтарыргъа керекди деп айтылгъанды митингде. РФ-ни Пенсия фондуну бюджетине жангыдан ахча къошулмай, уллайгъан адамланы жашау болумларын игилендирирге къолдан келмезлигине эс бурулгъанды. Анда белгиленнгенине кёре, 2008 жылны 1-чи декабрине пенсияны бек аз ёлчеми баш кечиндирирге жетерча ахча тенгли бир болургъа керекди.

Ахыры 3-чю бетдеди.

Чекчиле

Байламлыкъ, бир бирге болушуу къатыды

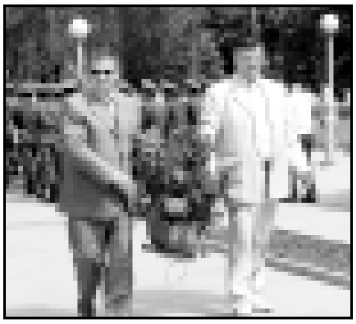

Чекчи аскерле къуралгъанлы 89 – жыллыгъына аталып 28-чи майда Нальчикде Ёмюрлюк отну къатында жыйылыу болгъанды. Аны Россейни ФСБ-сыны Къабарты-Малкъарда Чекчи управлениясыны таматасыны заместители подполковник Борис Князев ачханды. Ол управленияны тюненеги эм бюгюннгю жашауну юсюнден айтханды. Къабарты-Малкъарда жашагъанланы бла аскерчилени арасында байламлыкъ, бир-бирге болушуу къаты болгъанын чертгенди.

Ахыры 4-чю бетдеди.

СУРАТДА: Олег Шандиров бла Чеченланы Ануар гюлле саладыла.

МАРАФОН

«Игилик этерге ашыгъыгъыз»

Къабарты-Малкъарны хурметли халкъы!

Къабарты-Малкъар Республиканы сабийлерин социальный жаны бла къоруулауну кючлендирир муратда 2007 жылда 15-чи июньда Нальчик шахарда Сабийлени бла жаш тёлюню чыгъармачылыкъларыны юйюню майданында (Ленинни проспекти,8) 15.00 сагъатдан башлап, 19.00 сагъатха дери «Игилик этерге ашыгъыгъыз» деген чакъырыу бла марафон бардырыллыкъды.

Жюрек халаллыкъны акциясындан алыннган ырысхы адреслерине кёре сабийлеге болушлукъ этерге бериллики: къыяулулагъа, ёксюзлеге, осуйлукъ (попечительство) этиуде болгъан сабийлеге, къолайсыз юйюрлени, аталарындан неда аналарындан бири бла къалгъан кёп сабийли юйюрлени сабийлерине, тутмакълада тутулуп тургъан, акъылбалыкъ болмагъан сабийлеге, сабийлени кеслерини потенциалларын хайырланыугъа бурулгъан бек ахшы проектлени бла технологияланы жашауда бардырыугъа, медицина эм интернат учрежденияларгъа болушуугъа.

Марафон къалай баргъанын республикалы телевидение бла радио тюзюнлей кёргюзтюп, билдирип турлукъдула. Халал жюреклик бла огъурлу иш этгенлени юслеринден информация КъМР-ни Сабий фондуну сайтына салынырыкъды: **http//childfond.narod.ru/ blagotv.html**, КъМР-ни СМИ-лерини сайтында: **smikbr.ru**

Жюрек халаллыкълары болгъан адамланы барысын да марафоннга къатышыргъа эмда республиканы сабийлерин къоруулауну ишине кеслерини юлюшлерин къошаргъа чакъырабыз.

Ырысхыны энчи халда ётдюрюрге, андан сора да КъМР-ни Сабий фондуну расчёт счётуна да ётдюрюрге боллукъду: **ИНН 0711055335 КПП 071301001, р/с 40703810760330100016 в ОСБ №8631**,

РФИ-ни Ставрополь шахарда Сбербанкыны Север-Кавказ банкы

БИК: **040707644**, **к/сч 30101810100000000644** (жюрек халаллыкъны «Игилик этерге ашыгъыгъыз» деген марафону ючюн).

ЖАЗЫЛЫУ -2007

Акъылманны хапарлы озар

Багъалы окъуучу!

Бусагъатда связьны битеу почта бёлюмлеринде 2007 жылны экинчи жарымына газетлеге, журналлагъа жазылыу барады.

«Заманнга» жазыл!

Алай этсенг, сен халкъыбызны юсюнден бир башха изданияда табылмазлыкъ материалланы окъурукъса, хар затдан да толу хапарлы боллукъса.

Жазылыуну багъасы-317 сом 76 капекди.

Бизни индексибиз- 51532

БРИФИНГ

Жууаплы борчла салыннгандыла

Бу кюнледе КъМР-ни Ич ишлерини министерствосунда болгъан брифингде республиканы МВД-сыны органлары малла жайлыкъгъа чыкъгъан заманда аланы уручулукъдан сакълар ючюн къаллай мадарла этгенлерини эм бир къырал экзамен (ЕГЭ) берилген кезиуде законлукъгъа эм право низамгъа бузукълукъ этилмезин жалчытыуну юсюнден сёз баргъанды.

Аны ишине КъМР-ни МВД-сыны жамауат низамны сакълау жаны бла бёлюмюню начальнигини заместители, милицияны полковниги Хасан Кумыков, ич ишлени Зольск районда бёлюмюню начальниги, милицияны полковниги Руслан Гедмишхов, Черек ОВД-ны начальнигини заместители, милицияны подполковниги Мамайланы Алий эм КъМР-ни МВД-сыны жамауат низамны къоруулау жаны бла бёлюмюню начальнигини заместители, милицияны майору Анатолий Букин къатышхандыла. Ала журналистлеге къаралгъан вопрос бла байламлы бюгюнлюкде болжалгъа салынмазлыкъ къаллай борчла болгъанларын айтхандыла. Сёз ючюн, Хасан Хабасович, озгъан жылда Хаймаша, Ауар-Сырты жайлыкълада жангыз бир тууар мал урланмагъанын белгилей, ол ишде Элбрус, Зольск, Черек районланы ич ишлерини бёлюмлеринде къуллукъ этгенлени уллу къыйынлары болгъанын чертгенди.

Ол андан ары сёзюнде КъМР-ни Правительствосуну быйыл 16-чы апрельден бегимине тийишлиликде, жайлыкълада уручулукъ болмаз, право низам сакъланыр ючюн МВД-да энчи план жарашдырылгъанын эм буйрукъ чыкъгъанын айтханды. Алагъа кёре жайлыкълада аманлыкъчылыкъгъа къажау кюрешни хайырлы этер, малланы къоранчсыз сакъланырларын жалчытыр муратда милицияны бирикген отряды къуралгъанды. Ауар-Сырты жайлыкъда 30 минг гектар отлау жер барды. Анда республиканы 40-дан аслам мюлкюню маллары кечинирикдиле. Мында право низамны, законлукъну сакълауну борчу Зольск районну ич ишлерини бёлюмюню эм Нальчикде патруль-пост полкну къуллукъчуларыны боюнларына салыннганды.

Хаймашада уа 64 мюлкню маллары кечинирикдиле. Мында уа Элбрус районну РОВД-сыны бла патруль - пост полкну милициясы ишлерикдиле.

Бу эки жайлыкъда ишлерик милициягъа не къыйын жолда да чылмыкъсыз ишлерча ючюшер автомашина берилгенди, энди ала атла бла аз айланырыкъдыла. Ич ишлени органларыны жайлыкълада ишлерик къуллукъчулары барлыкъ жерлерине кетгендиле. Ала анда вахта амал бла ишлерикдиле-20-шар кюнден алышындырыллыкъдыла.

Ахыры 3-чю бетдеди.

РОССЕЙ ФЕДЕРАЦИЯНЫ КОНСТИТУЦИЯ СЮДЮНЮ ТОХТАШДЫРЫУУ

Гражданин О.Б.Гуртуевни эм Къабарты-Малкъар Республикада жашагъан гражданланы «Къабарты-Малкъар Республиканы административ-территориялы къуралыууну юсюнден», «Къабарты-Малкъар Республикада муниципальный къуралыуланы статусларыны бла чеклерини юслеринден» Къабарты-Малкъар Республиканы законларыны эм «Россей Федерацияда жер-жерли самоуправленияны къурауну битеулю принциплерини юслеринден» Федеральный законну болумлары аланы конституция эркинликлерине бузукълукъ этедиле деген коллектив тарыгъыуларына къарап, Россей Федерацияны Конституция Сюдю определение чыгъаргъанды.

Москва шахар **2007 жылда 3-чю апрельде**

Россей Федерацияны Конституция Сюдю аны Председатели В.Д.Зорькинни, судьялары Н.С.Бондарьны, Г. А. Гаджиевни, Ю.М.Даниловну, Л.М.Жаркованы, Г.А.Жилинни, С.М. Казанцевни, М.И. Клеандровну, Л.О.Красавчикованы, А.Л.Кононовну, С.П.Мавринни, Н.В.Мельниковну, Ю.Д.Рудкинни, Н.В.Селезневну, А.Я.Сливаны, В.Г.Стрекозовну, О.С.Хохряковаyы, Б.С.Эбзеевни, В.Г.Ярославцевни къауумунда, пленар жыйылыуунда гражданла О.Б.Гуртуевни,М.Б.Бабаевни эм башхаланы тарыгъыуларына «Россей Федерацияны Конституция Сюдюню юсюнден» Федеральный конституция законну 41-чи статьясына тийишлиликде къарагъан судья В.Г.Стрекозовну билдириуюне тынгылап, **былай тохташдыргъанды**:

1.Гражданин О.Б.Гуртуев, гражданин М.Б.Бабаев эм башха гражданла - Къабарты-Малкъар Республиканы Бызынгы,Акъ-Суу, Огъары Жемтала, Каменка, Тёбен Чегем, Хасания эм Яникой эллеринде жашагъанла - Россей Федерацияны Конституция Сюдюне тарыгъыуларында «Къабарты-Малкъар Республиканы административ-территориялы къуралыууну юсюнден» эм «Къабарты-Малкъар Республикада муниципальный къуралыуланы статусларыны эм чеклерини юслеринден» Къабарты-Малкъар Республиканы 2005 жылда 27-чи февральда чыгъарылгъан законларыны болумларыны бир къаууму Россей Федерацияны Конституциясыны 131-чи статьясына эмда аны 9-чу,12-чи,15-чи,17-чи, 130-чу,132-чи,133-чю статьяларына да терс келгенлерини юсюнден жазадыла.

Тарыгъыулада айтылгъаныча, ол болумлада, артыкъда «Къабарты-Малкъар Республиканы административ-территориялы къуралыууну юсюнден» Къабарты-Малкъар Республиканы Законуну 1-чи статьясыны 8-чи пунктунда, 6-чы статьясыны 2-чи кесегини 2-чи пунктунда эм ол Законнга этилген 25-чи, 26-чы эм 29-чу номерли къошакъларында, «Къабарты-Малкъар Республикада муниципальный къуралыуланы статусларыны эм чеклерини юслеринден» Къабарты-Малкъар Республиканы Законуну 1-чи статьясында бла 14-чю статьясыны 2-чи пунктунда эмда бу Законнга 1-чи номерли къошакъда жер-жерли самоуправление тохташдырылгъан жерледе чеклени тюрлендириу, андан сора да муниципальный къуралыуланы тюрлендириу бла аланы кетериу эмда аланы представительный органларын кетериу ол муниципальный къуралыуланы халкъларындан ыразылыкъ суралыргъа кереклиси эсге алынмай белгиленнгенди. Алай бла уа гражданланы жер-жерли самоуправленияны бардырыргъа, жер-жерли самоуправленияны кеслери алларына жюрютюрге эркинликлерине бузукълукъ этиледи.

Андан сора да, тарыкъгъанла Къабарты-Малкъар Республика Россей Федерацияны жери аз, халкъы кёп болгъан субъектлеринден бири болгъаны себепли, анда межселенный жерле (поселениаладан тышында къалгъан жерле) къурауну право жаны бла тюзге санамайдыла; эллени шахар округга къошуу уа алада жашагъанладан эллилени статусун сыйырады, алай бла уа ала бир къауум льготаладан, жайлыкъладан, биченликледен, рекреация жерледен къуру къаладыла, ёмюрледен бери келген ишлери бла кюреширге- малла тутаргъа- онглары болмай къаладыла, аны бла бирге муниципальный иелик жюрютюрге эркинликлеге бузукълукъ этиледи деп, алай къарайдыла.

Жиберилген материаллада жазылгъаннга кёре, Хасания элни администрациясыны башчысыны бу башында айтылгъан закон болумла федеральный законодательствогъа терс келгенлерини эм Къабарты-Малкъар Республиканы Баш сюдюню 2005 жылда 25-чи майда оноуу чыкъгъанлы хайырланылмагъанларыны юсюнден заявлениясына тюз жууап берилмегенди. Аны бла байламлы тарыгъыу жазгъанла Россей Федерацияны Конституция Сюдюнден «Россей Федерацияда жер-жерли самоуправленияны къурауну битеулю принциплерини юслеринден» 2003 жылда 6-чы октябрьде чыгъарылгъан Федеральный законну (2004 жылда 28-чи декабрьде чыгъарылгъан 186-ФЗ Федеральный законну редакциясында) 84-чю статьясыны 3-чю кесегини эм 85-чи статьясыны 3-чю кесегини жер-жерли самоуправление бардырылгъан жерлени чеклерин тюрлендириуню эм муниципальный къуралыуланы тюрлендириуню жорукълары бла байламлы болумлары да конституциягъа келишгенлерине бла къалгъанларына къарарын тилейдиле. Тарыгъыуда «Къабарты-Малкъар Республикада муниципальный къуралыуланы статусларыны бла чеклерини юслеринден» эм «Къабарты-Малкъар Республиканы административ-территориялы къуралыууну юсюнден» Къабарты-Малкъар Республиканы законлары башында айтылгъан Федеральный законну мурдорунда эм аны толтурур муратда чыгъарылгъандыла, алай ол Федеральный законну болумларында да чеклени тохташдыра эм тюрлендире туруп, муниципальный къуралыуланы да тюрлендирирни эм кетерирни аллында халкъны ыразылыгъын сорургъа керек болгъаны кёргюзтюлмейди, аны бла уа ала жер-жерли самоуправленияны кеси аллына ишлерине Россей Федерацияны Конституциясы тохташдыргъан гарантиялагъа бузукълукъ этедиле деп айтылады.

2.Заявление жазгъанла «Къабарты-Малкъар Республикада муниципальный къуралыуланы статусларыны эм чеклерини юслеринден» эм «Къабарты-Малкъар Республиканы административ-территориялы къуралыууну юсюнден» Къабарты-Малкъар Республиканы законларыны басмаланыу жорукъларына да бузукълукъ этилгенди деп, алай санайдыла.

Россей Федерацияны Конституциясыны 15-чи статьясына (3-чю кесеги) тийишлиликде законла официальный халда басмаланылыргъа керекдиле; басмаланмагъан законла кюч алмайдыла; адамны бла граждининни эркинликлери эм борчлары бла байламлы не тюрлю норматив право актла да битеу халкъ билирча официальный халда басмаланмасала, хайырланылыргъа боллукъ тюйюлдюле. Ол статьяда айтылгъанына кёре, норматив право актла басмаланнган официальный изданияланы тиражлары эмда аланы юлешиниулери аллай актла бла толусунлай эм шарт шагъырейлениуге, аланы табыугъа бир тюрлю чырмау болмазын жалчытыргъа керекдиле.

Кёргюзтюлген материаллада жазылгъаныча, гражданин О.Б.Гуртуев, кесини хайырланыучунуча эркинликлерин къорулап, «Почта России» федеральный къырал унитар предприятияны «Къабарты-Малкъар Республикада муниципальный къуралыуланы статусларыны эм чеклерини юслеринден» эм «Къабарты-Малкъар Республиканы административ-территориялы къуралыууну юсюнден» Къабарты-Малкъар Республиканы Законларыны текстлерин басмалагъан «Кабардино-Балкарская правда» газетни келтирмегенлери ючюн терслеп, сюдге бергенди. Нальчикни шахар сюдю 2005 жылда 23-чю августда чыгъаргъан оноуу бла аны тюзге санагъанды. Андан алгъаракълада уа 2005 жылда 19-чу июльда Нальчикни шахар сюдю ол башында сагъынылгъан актла закон кюч алмагъандыла деп тохташдыргъанды. Алай Къабарты-Малкъар Республиканы Баш сюдюню граждан ишлеге къарагъан сюд коллегиясы ол актла закон кючлерине кирмегенлерин тюзге санауну юсюнден ишни тохтатып къойгъанды, аланы басмалауну жорукъларына бузукълукъ этилмегенди, газетни энчи номерли къырал властьны битеу органларына эмда республиканы районларына, шахарларыны, эллерини жер-жерли самоуправленияларына, шахар эм эл библиотекалагъа жиберилгендиле, тиражны бир кесеги сатыугъа берилгенди, законланы юслеринден хапар билдирир ючюн Къабарты-Малкъар Республиканы норматив право актларыны федеральный регистри (ол Интернетни сайтыды) хайырланылгъанды деген сылтаула бла.

Алайды да, тарыкъгъанланы «Къабарты-Малкъар Республикада муниципальный къуралыуланы статусларыны эм чеклерини юслеринден» эм «Къабарты-Малкъар Республиканы административ-территориялы къуралыууну юсюнден» Къабарты-Малкъар Республиканы законлары тийишлисича басмаланмагъандыла дегенлери тюз болгъанларын сюдлени оноулары шагъатлыкъ этмейдиле, аны себепли ол норматив право актла Россей Федерацияны Конституциясыны 15-чи статьясына тюз келгенлерине ишеклик жокъду. Алай бла, «Россей Федерацияны Конституция Сюдюню юсюнден» Федеральный конституция законнга тийишлиликде тарыгъыуну ол кесеги терсге саналады.

3.Россей Федерацияны Конституциясына тийишлиликде Россей Федерацияны конституция къуралыууну мурдорларындан бирине саналгъан самоуправление халкъны башчы болуууна себеплик этеди, полномочияларыны чеклеринде кеси аллына ишлейди, жер-жерле бла байламлы вопросланы халкъ кеси аллына тамамлауну жалчытады. Самоуправление шахар, эл поселениялада эм башха жерледе буруннгулу эм башха жер-жерли адет-тёрелени эсге алыу бла бардырылады. Жер-жерли самоуправление жюрюген жерледе чеклени жаланда ол жерледе жашагъан халкъланы ыразылыкъларын сурап тюрлендирирге боллукъду (3-чю статья,2-чи эм 3-чю кесеклери; 12-чи статья; 130-чу статья, 1-чи кесеги; 131-чи статья). Гражданланы жер-жерли самоуправлениягъа референдумланы, айырыуланы жоллары бла, сайлауларын билдириуню башха амалла бла, жер-жерли самоуправленияны айырылгъан эм башха органланы юслери бла къатышыргъа эркинликлери баш эркинликлеге бла праволагъа саналадыла, ала халкъла аралы правону битеу дуния тюзге санагъан принциплеге эм мардалагъа кёре эмда Россей Федерацияны Конституциясына (2-чи статья; 17-чи статья, 1-чи эм 2-чи кесеклери; 32-чи статья, 2-чи кесеги; 130-чу статья, 2-чи кесеги) тийишлиликде къабыл этиледиле эмда жюрютюледиле. Жер-жерли самоуправлениягъа дагъыда сюдде кесин къорууларгъа, Россей Федерацияны Конституциясы бла федеральный законла тохташдыргъан эркинликлеге (133-чю статья) чек салыныууна къажау сюелирге эркинликле бериледиле.

Жер-жерли самоуправленияны Россей Федерация къабыл кёрген Европалы Хартиясы кючюне киргенди, алай эсе, ол Россей Федерацияны право системасыны ич законодательстводан эсе бийик даражасы болгъан бир кесегиди (Россей Федерацияны Конституциясыны 15-чи статьясы, 4-чю кесеги). Жер-жерли самоуправление жюрютюлген жерледе чеклени жаланда ол жерледе жашагъан халкъланы акъылларын эсге алыу бла, ол санда закон эркинлик берген заманда (5-чи статья) референдумну бардырыу бла тюрлендирирге боллукъду.

Россей Федерацияны Конституциясыны бу башында кёргюзтюлген болумларына таяныл, Россей Федерацияны Конституция Сюдю кесини оноуларында (1997 жылда 24-чю январьда чыгъарылгъан 1-П номерли, 1997 жылда 16-чы октябрьде чыгъарылгъан 14-П номерли, 1997 жылда 3-чю ноябрьде чыгъарылгъан 15-П номерли, 2000 жылда 30-чу ноябрьде чыгъарылгъан 15-П номерли бегимлери, 2000 жылда 13-чю июльда чыгъарылгъан 195-О номерли, 2003 жылда 10-чу июльда чыгъарылгъан 289-О номерли эм башха определениялары) жер-жерли самоуправленияны территориялы мурдорларыны эм аны кеси аллына оноу этерге конституция берген эркинликлерини юслеринден, ол санда жер-жерли самоуправление жюрютюлген жерледе муниципальный къуралыуланы тюрлендиргенде бла кетергенде аланы чеклерин тюрлендириу бла байламлы вопрослагъа законодатель оноу этгенде да, былай право позицияланы жарашдыргъанды.

Муниципальный къуралыуланы къураргъа онг болгъан жерлени тохташдырыу Россей Федерацияны субъектлерини оноуларындады эмда Россей Федерацияны ол неда башха субъектини тарых, башха жер-жерли адет-тёрелерине кёре башха-башха болургъа боллукъду; аны бла бирге жер-жерли самоуправленияны территориялы къуралыуу административ-территорияланы бёлюу бла къаты байламлыкъда тюйюлдю; жер-жерли самоуправленияны территориялы мурдорларын тохташдырыу, онг болгъаны къадар, жер-жерли самоуправленияны органларын халкъгъа жууугъуракъ болургъа себеплик этерге эмда жер-жерли самоуправленияны оноуунда болгъан жер-жерли вопросланы битеу комплексин тамамларгъа онг берирге керекдиле.

Муниципальный къуралыуну къурауну, тюрлендириуню неда кетериуню законодатель тохташдыргъан низам болургъа керекди – ол аланы право статусларыны бла аланы органларыны статусларыны магъаналы кесегиди, аны гражданланы жер-жерли самоуправленияны жюрютюрге конституция эркинликлерин жашауда бардырыуда да магъанасы бек уллуду. Аллай низам Россей Федерацияны Конституциясыны жер-жерли самоуправленияны статусун эм гражданланы жер-жерли самоуправленияны бардырыргъа эркинликлерин тохташдыргъан мардаларына кёре салыныргъа керекди.

Конституцияда жер-жерли самоуправление жюрютюлген жерлени чеклерин тюрлендире туруп халкъны оюмун эсге алыргъа керекди деп жер-жерли самоуправленияны конституция-право статусу ючюн жазылады эмда гражданланы жер-жерли вопросланы кеслери алларына тамамларгъа эркинликлерин хайырланыргъа онг берген гарантияладан бириди. Бу буйрукъча этилген оноу законодательни бла правоприменительни жер-жерли самоуправленияны территориялы къуралыуун тюрлендириу бла байламлы оноула этген заманларында акъылларына келгенни этиуге чек салады; аны бла бирге къалай-алай болсада, жер-жерли самоуправленияны территориялы къуралыуун тюрлендириу андан айырылыугъа келтирмезге керекди.

Бир-бир конституция-право кезиуледе халкъны оюмун эсге алыу жер-жерли референдумда халкъны къабыл этиуюню жолу бла бардырылады, аны итогларын толтуруу борчду. Башха кезиуледе халкъны оюму башха тюрлю формалада ачыкъланыргъа боллукъду – тюзюнлей кесинден соруу бла кибик, келечилени (властьны представительный органыны) юсю бла да. Чекле жер-жерли самоуправление жюрютюлген эм муниципальный къуралыуланы айырылыучу органлары ишлеген муниципальный къуралыула кетерилгенлери бла байламлы тюрлендирилген заманда, халкъны оюмун эсге алыуну артыкъда тап келген формасы, Россей Федерацияны Конституциясыны 130-чу статьясыны (2-чи кесеги) магъанасына кёре, референдумду. Муниципальный къуралыуланы тюрлендирирге деп оноу эте туруп, жер-жерли самоуправленияны органларыны халкъны оюмун сурауну формаларын эмда халкъны оюмун къол салдырыу бла неда къагъытда жазылгъан заявленияланы жыйыу бла билиуню къурауну жоругъун тохташдырыу жаны бла полномочиялары былай вопросланы тамамлауну Россей Федерацияны Конституция Сюдю ачыкълагъан конституция-право шартларына келишедиле эм Россей Федерацияны Конституциясына терс келмейдиле.

Россей Федерацияны Конституция Сюдюню 72-чи статьясыны (1-чи кесегини «н» пункту) эм 76-чы статьясыны (2-чи кесеги) магъаналарына кёре эм аны 3-чю (2-чи эм 3-чю кесеклери), 32-чи (2-чи кесеги), 71-чи («в» пункту), 72-чи (1-чи кесегини «б» пункту), 130-чу эм 131-чи статьялары бла байламлыкъда, Россей Федерацияны субъектини закону бла муниципальный къуралыуланы къурауну, тюрлендириуню, бирикдириуню эм кетериуню жоругъу тохташдырылмагъан эсе, федеральный законодатель жер-жерли самоуправленияны жери «Россей Федерацияны гражданларыны жер-жерли самоуправленияны органларына айырыргъа эм айырылыргъа да конституциялы эркинликлерини толууларын жалчытыуну юсюнден» Федеральный законну 2-чи статьясыны 1-чи пунктунда кёргюзтюлгеничa, шарт айтханда, Россей Федерацияны шёндюгю административ-территориялы юлешиниуюне кёре белгилерге онг берлик марданы тохташдырыргъа эркинди. Алай бла конституция жорукъланы бла жер-жерли самоуправленияны юсюнден башха болумланы толуулары жалчытылынадыла, гражданланы жер-жерли самоуправленияны бардырыргъа конституция эркинликлери эм гражданланы жер-жерли самоуправленияны органларына айырыргъа эм айырылыргъа конституциялы эркинликлери толурларына ышаныулукъ кючленеди.

Россей Федерацияны Конституция Сюдюню этген оноуу, алада право жаны бла келтирилген позицияла да, «Россей Федерацияны Конституция Сюдюню юсюнден» Федеральный конституциялы законну 6-чы статьясына тийишлиликде кеслерини кючлерин тас этмейдиле эм аланы Россей Федерацияны битеу территорияларында битеу къырал властьла эм жер-жерли самоуправленияланы властьларыны битеу органлары толтурургъа борчлудула.

4. Жер-жерли самоуправленияны конституциялы гарантияларын шарт кёргюзте эм Россей Федерацияда жер-жерли самоуправленияны, ол санда территорияланы къурауну битеулю принциплерин тохташдыра, «Россей Федерацияда жер-жерли самоуправленияны къурауну битеулю принциплерини юслеринден» Федеральный законуна тийишлиликде адамла жашагъан пунктланы территорияларын адамла жашагъан башха пунктланы территорияларына ётдюрюу, аланы чеклерин тюрлендириу адамла жашагъан пунктланы халкъларыны къол кётюрюулери неда адамла жашагъан тийишли пунктланы келечиле органларыны оюмлары эсге алынып (12-чи статьяны 3-чю кесеги) бардырылады; чеклерин тюрлендирмегенлей эки, юч эм андан да кёп элни бирикдириу бла муниципальный къуралыуну тюрлендириу, башха муниципальный къуралыуланы чеклерин тюрлендирирге элтирик тюйюл эсе, адамла жашагъан пунктланы хар бирини халкъыны къол кётюрюую бла неда гражданланы сходлары этген оноугъа кёре (12-чи статьяны 3-чю пункту) бардырылады, шахар поселенияны статусун шахар округ деген статусну бериу бла тюрлендириу неда аны шахар округ деген статусун сыйырыу Россей Федерацияны субъектини закону бла, тийишли шахар поселенияны халкъыны къол кётюрюп билдирген ыразылыгъына тийишлиликде (13-чю статьяны 7-чи кесеги) бардырылады; муниципальный къуралыуну чеклерин тюрлендириу, муниципальный къуралыуну кесин тюрлендириу муниципальный къуралыуну чеклерин тюрлендириуню эм муниципальный къуралыуну тюрлендириуню юслеринден къол кётюрюуле бла тамам этиледиле (24-чю статьяны 3-чю кесеги).

4.1. «Россей Федерацияда жер-жерли самоуправленияны къурауну битеулю принциплерини юслеринден» Федеральный законну 12-чи башында (83-86-чы статьяла) айтылгъанына кёре, тюрлениуле бардырыла тургъан кезиуде, шарт айтханда уа - бу Федеральный закон басмаланнган кезиуден башлап, 2006 жылда 1-чи январьда толу кючюне киргинчи дери аны бир-бир статьяларын хайырланыуну энчиликлерин, энчи алып айтханда, чеклени тюрлендириуню эм муниципальный къуралыуланы тюрлендириуню юслеринден энчиликлени тохташдырады. Алай бла 83-чю статьяны 3-чю кесегини биринчи абзацында айтылгъанына кёре, 11-16-чы статьялада, 34-37-чи эм 50-чю статьялада болумла бу Федеральный закон официальный халда басмаланнган кюнден башлап 84-чю эм 85-чи статьяланы излемлери бла 2006 жылда 1-чи январьгъа дери болгъан ишле бла байламлы праволу байламлыкъланы тап халгъа келтириуде хайырланыладыла.

84-чю статьяны 3-чю кесегини биринчи абзацына тийишлиликде 12-чи баш кюч алгъан кюннге, 2006 жылда 1-чи январьгъа деричи болгъан чеклени эм муниципальный къуралыуланы тюрлендириу, жаланда 84-чю эм 85-чи статьяла тохташдыргъан жорукъла бла 12-чи эм 13-чю статьяланы излемлерине тийишлиликде, башхача айтханда, тийишли муниципальный къуралыуланы халкълары угъай демеселе, бардырылады.

1-чи кесекни 1-чи пунктуну эм 85-чи статьяны 3-чю кесегини болумлары 83-чю эм 84-чю статьяланы муниципальный къуралыуланы чеклерин тохташдырыугъа жораланнган болумлары 84-чю статьяны 3-чю кесегини болумларын жашауда бардырыу жаны бла тюрлю-тюрлю мадарланы тохташдырадыла эм ала 83-чю эм 84-чю статьяланы айтылгъан болумлары бла системалы байламлыкъда болгъанлары себепли чеклени тюрлендиргенде эм муниципальный къуралыуланы тюрлендиргенде халкъны оюмун эсге алыр кереклиси жокъду деген оюмгъа эс бурургъа керек тюйюлдю.

4.2. «Россей Федерацияда жер-жерли самоуправленияны къурауну битеулю принциплерини юслеринден» Федеральный законну 84-чю статьясыны 3-чю кесегини бешинчи-сегизинчи абзацларында айтылгъанларына кёре, муниципальный къуралыуну территориясыны составында (чеклеринде) 2005 жылны 1-чи мартындан кеч къалмай муниципальный къуралыуну санында болгъан эсе (районну санамай) Россей Федерацияны субъектини закону бла оноу этиледи; айтылгъан муниципальный къуралыуланы (шахарланы санамай) жер-жерли самоуправленияланы тийишли органларын кетериуню юслеринден оноу да 2006 жылны 1-чи январындан кечге къалмай этиледи, ол муниципальный къуралыула территориялары шахарны чеклеринде эселе; шахарны чеклеринден тышында болгъан адамла жашагъан пунктланы территорияларын айтылгъан муниципальный къуралыуну составындан чыгъарыуну юсюнден оноуну да; шахарланы ичлеринде муниципальный къуралыула уа 2006 жылны 1-чи январындан башлап кетериледиле.

Алай эсе, келечилени органлары муниципальный къуралыугъа шахар округ деген статусну берирге деп тохташдыргъан эселе, бу муниципальный къуралыуну муниципальный къуралыу болгъан шахарны чеклеринден тышында тургъан адамла жашагъан башха пунктланы территорияларыны составларына къошула эсе, статусу тюрленнген муниципальный къуралыу территориялы муниципальный къуралыуну составындан кетерилирге керекди.

Айтылгъан муниципальный къуралыуланы территориялары шахарны чеклеринде болсала, 84-чю статьяны 3-чю кесегинде айтылгъан болумлагъа тийишлиликде, муниципальный къуралыуланы халкъларыны оюмларын эсге алыр кереклиси болмайды Россей Федерацияны субъектлерини къырал властьларыны органлары ол муниципальный къуралыуланы эм аланы жер-жерли самоуправленияларыны тийишли органларын кетерирге деп оноу этгенде. Болсада ол болумла магъаналары бла 12-чи эм 13-чю статьяла, 83-чю статьяны 3-чю кесегини биринчи абзацы эм 84-чю статьяны 3-чю кесегини биринчи абзацы бла байламлы болгъанлары, аныча территорияны чеклерин эм муниципальный къуралыуну кесин тюрлендириуле 12-чи эм 13-чю статьялада айтылгъан жорукъла бла, башхача айтханда, тийишли территорияланы халкъларыны оюмлары эсге алынып, бардырыладыла.

4.3. Алай бла «Россей Федерацияда жер-жерли самоуправленияны къурауну битеулю принциплерини юслеринден» Федеральный законну 84-чю статьясыны 3-чю кесеги эм 85-чи статьясыны 3-чю кесеги - аланы конституциялы-право оюмлулукъларын право жаны бла тап халгъа келтириу системада - жер-жерли самоуправления болуп тургъан территорияда чеклени тюрлендириу эм жер-жерли самоуправленияда тюрлендириу жашауда бардырылсала, ол территориялада жашагъан адамланы тохташдырылгъан форма бла ачыкъланнган оюмлары эсге алынадыла. Былайда башха оюм айтылгъан статьялада келтирилген болумла Федеральный законну 12-чи эм 13-чю статьяларында битеулю принциплеринеча, Россей Федерацияны Конституциясыны 131-чи статьясы (2-чю кесеги) берген гарантиялы универсальный принципини ишине да эм жер-жерли самоуправленияны жашауна да келишмегени ачыкъды, алай этерге уа арталлыда жарамайды.

5. «Къабарты-Малкъар Республиканы административ-территориялы къуралыууну юсюнден» Къабарты-Малкъар Республиканы Законуна кёре, район, административ-территориялы бирликча, республикалы бойсунуулукъда болгъан шахарладан къалгъан кесини чеклеринде адамла жашагъан эл эм шахар пунктланы, аныча элле аралы территорияланы да (1-чи статьяны 8-чи пункту) бирикдиреди; алай эсе районну территориясын аны чеклеринде болгъан адамла жашагъан пунктла (республикалы магъаналары болгъан шахарланы санамай) эм элле аралы территорияла къурайдыла (6-чы статьяны 2-чи кесегини 2-чи пункту); адамла жашагъан пунктланы (адамла жашагъан шахар пунктланы-шахарланы эм эллени къурау, жангыдан къурау (бир жанына айыргъан, бирикдирген эм бир-бирге къошхан деген формадача ишле); адамла жашагъан пунктланы (адамла жашагъан пунктланы- шахарланы эм посёлкаланы; адамла жашагъан эл пунктланы-посёлкаланы, эллени, станицаланы, хуторланы) кетериу бу законнга тюрлениуле эм къошакъла кийириу бла бардырыладыла (7-чи статья). Бу Законну 25-чи, 26-чы эм 29-чу къошакъларында айтылгъанлагъа кёре, (Нальчик шахарны чеклерини юсюнден жазмала, аны административ-территориялы чеклерини схемасы, территориялы-административ биригиулени реестри эм аланы санларында болгъан адамла жашагъан пунктла) Акъ-Суу, Кенже, Хасания элле Нальчик шахарны - республикалы магъанасы болгъан шахарны саныдадыла.

«Къабарты-Малкъар Республикада муниципальный къуралыуланы статусларыны эм чеклерини юслеринден» Къабарты-Малкъар Республиканы законуну 1-чи статьясында Нальчик шахар муниципальный къуралыугъа шахар округ деген статусну берип, аны чеклерин 1-чи къошакъда айтылгъаныча тюрлендирирге, алай бла Адиюх, Акъ-Суу, Кенже эм Хасания эллени муниципальный къуралыуларыны территорияларын Нальчик шахаргъа къошаргъа деп айтылады. Бу Законну 14-чю статьясыны 2-чи пунктунда Адиюх, Акъ-Суу, Кенже эм Хасания эллени муниципальный къуралыуларын эм аланы жер-жерли самоуправленияларыны органларын, бу Закон кюч алгъандан сора юч айны ичинде кетерирге деп айтылады.

Къабарты-Малкъар Республиканы законларыны айтылгъан болумларында муниципальный къуралыуланы жангыдан къурашдыргъанда (ол санда-бирикдигенде) эм муниципальный къуралыуланы кетергенде эмда территорияланы чеклерин тюрлендиргенде халкъны оюмун эсге алыргъа деген зат жокъду. Алай ол болумланы бу законну башха болумларындан айырып ангылатыргъа эм хайырланыргъа эркинлик да жокъду, ала бу законну болумлары бла норматив бирликдедиле да аны ючюн.

5.1. «Къабарты-Малкъар Республикада административ-территориялы къуралыуну юсюнден» Къабарты-Малкъар Республиканы Законунда айтылгъанына кёре, Къабарты-Малкъар Республика, территориялы халда, Къабарты-Малкъар Республиканы Конституциясына тийишлиликде, адамла жашагъан пунктла, история эм культура тёреле, мюлк байламлыкъла, тохташдырылгъан инфраструктурала эсге алынып къуралгъанды (1-чи статьяны 1-чи пункту); Къабарты-Малкъар Республиканы административ-территориялы къурулушун тохташдырыу эм тюрлендириу тийишли территорияланы халкъларыны сейирлери борчлу халда эсге алынып, эндиге дери бола келген производство, экономика, социальный байламлыкъла, инфраструктурала, история эм культура тёреле, Къабарты-Малкъар Республиканы территорияларыны бирге къошула барыулары эсеплениp, халкъны историялы орнашханыны системасына тийишлиликде жашагъан жеринде,саулукълугъун эм къоркъуусузлугъун жалчытыр муратда табийгъат-география болумла, аны территорияларына башчылыкъ этиу жаны бла хайырлылыгъын жалчытыр муратда бардырылады (3-чю статья).

Ол законну 2-чи статьясында айтылып турады Къабарты-Малкъар Республиканы административ-территориялы къуралыууну мурдорун, ол санда адамла жашагъан пунктланы территориялы къуралыуларында, Россей Федерацияны Конституциясы, «Россей Федерацияны субъектлерини законодательный (келечиле) эм къырал властьларыны толтуруучу органларын къурауну битеулю принциплерини юслеринден» Федеральный закон, Россей Федерацияны Градостроительный кодекси, Къабарты-Малкъар Республиканы Конституциясы, Къабарты-Малкъар Республиканы бу Закону, аны административ-территориялы къуралыууну вопросларын тап халгъа келтириу бла байламлы болгъан башха законлары къурагъанларын.

«Къабарты-Малкъар Республикада муниципальный къуралыуланы статусларыны эм чеклерини юслеринден» Къабарты-Малкъар Республиканы Законуну ал сёзюнде айтылгъанына кёре, ол «Россей Федерацияда жер-жерли самоуправленияланы къурауну битеулю принциплерини юслеринден» 2003 жылда 6-чы октябрьде къабыл этилген Федеральный законну жашауда бардырыр муратда къабыл этилген эди. Къабарты-Малкъар Республиканы Конституциясында (2-чи кесегини 129-чу статьясы), Россей Федерацияны Конституциясыны 131-чи статьясында (2-чи кесеги) ишлеп тургъан жер-жерли самоуправленияны чеклерин тюрлендириу жаланда тийишли территорияланы халкъларыны оюмлары эсге алынып бардырылады, деп жазылыпды.

5.2. Алай бла, «Къабарты-Малкъар Республиканы административ-территориялы къуралыууну юсюнден» эм «Къабарты-Малкъар Республикада муниципальный къуралыуланы статусларыны эм чеклерини юслеринден» Къабарты-Малкъар Республиканы законлары бла Къабарты-Малкъар Республикада территориялы къуралыуланы тохташдырыу эм тюрлендириу, ол санда муниципальный къуралыуланы территориялы чеклерин тюрлендириу да, бек алгъа Россей Федерацияны Конституциясыны, «Россей Федерацияда жер-жерли самоуправленияланы къурауну битеулю принциплерини юслеринден» Федеральный законну, аныча Къабарты-Малкъар Республиканы Конституциясыны право системасында эм норматив-право актланы бир-бирге иерархия бойсунуулукъларыны принципинде (Россей Федерацияны Конституциясыны 4-чю статьясы, 2-чи кесеги; 15-чи статьясы, 1,2 эм 4-чю кесеклери; 76-чы статьясы) бардырылады.

Айтылгъан конституциялы болумла кеслерини магъаналылыкълары бла Россей Федерацияны Конституциясыны 72-чи (1-чи кесегини «н» пункту) эм 76-чы (2-чи кесеги), аныча 3-чю (2-чи эм 3-чю кесеклери), 32-чи (2-чи кесеги), 71-чи («в»пункту), 72-чи (1-чи кесегини «в» пункту), 30-чу эм 31-чи статьяла бла байламлыкъда эм Россей Федерацияны Конституция Сюдюню право жаны бла позицияларыны мурдорларында «Россей Федерацияда жер-жерли самоуправленияны къурауну битеулю принциплерини юслеринден» Федеральный законну жашауда бардырыуда Россей Федерацияны субъектини законунда жер-жерли самоуправленияны бир тюрлю универсальный принципи болгъаны айтылмайды, алай эсе, Россей Федерацияны субъектини аллай закону законну кесинде аллай принцип болгъанча шарт ишлерге керекди деген мурат бла жарашдырылгъанды.

Алайды да, «Къабарты-Малкъар Республиканы административ-территориялы къуралыууну юсюнден» эм «Къабарты-Малкъар Республикада муниципальный къуралыуланы статусларыны эм чеклерини юслеринден» Къабарты-Малкъар Республиканы законларында Россей Федерацияны Конституциясында эм аныча жер-жерли самоуправленияны Европалы Хартиясында да, «Россей «Федерацияда жер-жерли самоуправленияны къурауну битеулю принциплерини юслеринден» Федеральный законда да, Къабарты-Малкъар Республиканы Конституциясында да жер-жерли самоуправленияны принциплеринча, муниципальный къуралыуланы чеклерин тюрлендиргенде да халкъны оюму эсге алынады деген болумланы Къабарты-Малкъар Республиканы айтылгъан законлары башха тюрлю ангылаталлыкъ тюйюлдюле. Россей Федерацияны Конституциясыны айтылгъан болумлары эм Россей Федерацияны Конституция Сюдюню право позицияларыны кючлери Россей Федерацияны Конституциясыны 18-чи статьясы бла байламлы бу принциплери Къабарты-Малкъар Республиканы законларыны кеслеринде да бардыла эм ала право жаны бла байламлыкъланы тап халгъа келтириу бла бирге жер-жерли самоуправленияны законодательный эм толтуруучу властьларыны ишлерине багъа бичиуде, къыйматлылыкъларын ачыкълауда тюзюнлей хайырланылыргъа боллукъдула, алай бла правосудиялыкъны да жалчыталлыкъдыла.

Ахыры 3-чю бетдеди.

РОССЕЙ ФЕДЕРАЦИЯНЫ КОНСТИТУЦИЯ СЮДЮНЮ ТОХТАШДЫРЫУУ

Ахыры. Аллы 2-чи бетдеди.

Андан хыйсап этип къарагъанда, «Къабарты-Малкъар Республиканы административ-территориялы къуралыууну юсюнден» Къабарты-Малкъар Республиканы Законуну 1-чи статьясыны 8-чи пункту, 6-чы статьясыны 2-чи кесегини 2-чи пункту эм бу законну 25,26 эм 29-чу къошакълары, анга кёре «Къабарты-Малкъар Республикада муниципальный къуралыуланы статусларыны эм чеклерини юслеринден» Къабарты-Малкъар Республиканы Законуну 1-чи статьясы, 14-чю статьясыны 2-чи пункту эм бу Законну 1-чи номерли къошагъы шёндю жюрюген право системада кесини конституциялы-право магъанасына кёре жер-жерли самоуправлениялы оноуунда болгъан территорияланы чеклерин тюрлендирирге, тийишли территориялада жашагъан халкъны оюмун тергеуге алмай, муниципальный къуралыуланы тюрлендирирге эм кетерирге эркинлик бермейдиле.

Бу законодательстволаны башхача ангылатыу эм хайырланыу, ол санда сюдледе да, аланы магъаналарына чюйре келирге эм жер-жерли самоуправлениялы Россей Федерацияны Конституциясы, жер-жерли самоуправлениялы Европалы Хартиясы, «Россей Федерацияда жер-жерли самоуправлениялы къурауну битеулю принциплерини юслеринден» Федеральный закон эм Къабарты-Малкъар Республиканы Конституциясы бла тохташдырылгъан гарантияларына бузукълукъ салыргъа боллукъдула.

5.3. «Къабарты-Малкъар Республиканы административ-территориялы къуралыууну юсюнден» эм «Къабарты-Малкъар Республикада муниципальный къуралыуланы статусларыны эм чеклерини юслеринден» Къабарты-Малкъар Республиканы законларыны болумларыны конституциялы-право магъаналарын ачыкълай, Россей Федерацияны Конституция Сюдю не муниципальный къуралыуланы территорияларыны чеклерини юслеринден шарт даулашланы тохтатыуну жоругъун, не халкъны оюмун баямлауну право формаларын эм амалларын белгилемейди. Ала Федеральный законлагъа тийишлиликде Россей Федерацияны субъектини бла законлары тохташдырыладыла.

Адиюх, Акъ-Суу, Кенже эм Хасания эллени муниципальный къуралыуларын кетериу бла байламлы право мадарланы, ол санда сюдню оноуларыны законнга тюз келишгенлерини бла келишмегенлерини вопросу кибик, шёндю жюрюген законодательствону излемлери толтурулгъанмыдыла деп ол вопросну да тинтирге, аны бла бирге ишни болумуна эм тийишли федеральный законодательство эм Къабарты-Малкъар Республиканы законодательствосу къалай хайырланылгъанларын тинтирге эм багъа бичерге керек боллукъду. Ол санда муниципальный къуралыуланы территориялы къуралыулукъларын тохташдырыуну эм тюрлендириуню норматив излемлерини битеулю юрисдикцияны сюдлерини компетенцияларына келишгенлерин бла келишмегенлерин да. Алай «Къабарты-Малкъар Республиканы административ-территориялы къуралыулугъуну юсюнден» эм «Къабарты-Малкъар Республикада муниципальный къуралыуланы статусларыны эм чеклерини юслеринден» Къабарты-Малкъар Республиканы законларыны болумлары, бу Тохташдырыуда (Определенияда) белгиленнгенича, Конституциялы-право магъаналарына келишмей, башха тюрлю ангылатыла эселе, аланы хайырланыргъа боллукъ тюйюлдю, ол санда сюдледе да.

Россей Федерацияны башха субъектлерини органларыча, жер-жерли самоуправлениялы юсюнден конституция болумланы жашауда бардыра, Къабарты-Малкъар Республиканы къырал властыны органлары да, муниципальный къуралыула да, болургъа боллукъ тюрлениулени тюзге эм терсге саналгъан жанына да халкъгъа баям болурча ачыкъ анализ этип, даулашланы кезиуюнде келишиулюк процедураланы хайырланып, къырал бирликни эм келишиулюкню сакълауну конституциялы излемлерин башчылыкъгъа алып, жер-жерли самоуправленияны территориялы къуралыулугъуну эрттеден къала келген комплексли проблемаларын тамамлауну законнга тюз келишген жолларын табаргъа борчлудула.

6. «Россей Федерацияда жер-жерли самоуправлениялы къурауну битеулю принциплерини юслеринден» Федеральный законну 11-чи статьясында Россей Федерацияны субъектини территориясы поселениаланы араларында чекле бла белгиленнгенини юсюнден айтылады; жери аз, адамы кёп болгъан эл поселениялы территориялары, бу статьяны 1-чи кесегини 3-чю пунктунда кёргюзтюлгенлери болмаса, ол санда эллени эрттеден къала келген территориялары, эллени тийрелеринде халкъ барыда хайырланнган жерле поселенияланы территорияларына кирмезге боллукъдула (1-чи кесегини 1-чи пункту); битеу поселенияланы территориялары, шахар округланы территорияларындан къалгъанлары, анга кёре жери аз, адамы кёп болгъан территориялада къуралгъан элле аралы (межселенные) территорияла муниципальный районлагъа киредиле (1-чи кесегини 2-чи пункту). Алайды да, элле аралы территорияланы жаланда жерине кёре кёп адам жашамагъан территориялада къураргъа эркинлик бериледи.

Россей Федерацияда жер-жерли самоуправлениялы къурауну битеулю принциплерини юслеринден» Федеральный законну 11-чи статьясында тохташдырылгъан, жери кёп болуп, адамы аз болгъан эм жери аз болуп, адамы кёп болгъан территорияла алагъа кёре белгиленнген излемлени (критерийлени) санындан хыйсап этип, бу Федеральный законну 85-чи статьясыны болумларын жашауда бардырыр мурат бла Россей Федерацияны Правительствосуну 2004 жылда 25-чи майда 707-Р номерли буйругъу чыкъгъанды. Ол буйрукъда Россей Федерацияны субъектлерини эм Россей Федерацияны субъектлерини бир-бир районларыны тийишли тизмелери шёндюгю чеклеринде къабыл этилгендиле. Къабарты-Малкъар Республика Россей Федерацияны жери аз, адамы кёп болгъан субъектине саналгъанды.

Россей Федерацияны право системасында норматив актланы конституциялы иерархиясына тийишлиликде Къабарты-Малкъар Республиканы къырал властыны органлары элле аралы территорияланы юслеринден вопросха къарагъанда, «Россей Федерацияда жер-жерли самоуправленияны къурауну битеулю принциплерини юслеринден» Федеральный законну эм Россей Федерацияны Правительствосуну 2004 жылда 24-чи майдан 707 номерли буйругъун башчылыкъгъа алыргъа борчлудула. Ол буйрукъ Федеральный законнга тийишлиликде чыкъгъанды эм Россей Федерацияда борчлу халда толтурулургъа керекди (Россей Федерацияны Конституциясыны 115-чи статьясы, 1-чи эм 2-чи кесеклери).

«Къабарты-Малкъар Республиканы административ-территориялы къуралыулууну юсюнден» Къабарты-Малкъар Республиканы Законуну 1-чи статьясыны 8-чи пунктуну эм 6-чы статьясыны 2-чи кесегини 2-чи пунктуну элле аралы поселенияланы юслеринден болумлары жашауда бардырыргъа боллукъдула – ала «Россей Федерацияда жер-жерли самоуправленияны къурауну битеулю принциплерини юслеринден» Федеральный закон бла тохташдырылгъан, жери кёп, адамы аз болгъан территорияланы белгилеуню битеу Россей Федерациягъа тохташдырылгъан жорукъларына тюз келише эселе, ол жерледе элле аралы поселенияланы чеклерин айырыргъа амал бар эсе. Ол иш а Россей Федерацияны Правительствосуну 2004 жылда 25-чи майдан 707-Р номерли буйругъуна тийишли тюрлениуле кийириуню излерикди. Бу буйрукъ нормативлени тохташдырмайды, жаланда толтуруучу-распорядительный магъананы тутады.

Алайды да, Россей Федерацияны шёндю жюрюген право системасында «Къабарты-Малкъар Республиканы административ-территориялы къуралыууну юсюнден» Къабарты-Малкъар Республиканы Законуну башда кёргюзтюлген болумлары элле аралы территорияла къурауну сылтауну мурдору болаллыкъ тюйюлдюле. Жер-жерли самоуправленияны жашауда бардырыргъа халкъны эркинлигине гарантия бере, Къабарты-Малкъар Республиканы къырал властыны органлары «Россей Федерацияда жер-жерли самоуправленияны къурауну битеулю принциплерини юслеринден» Федеральный законну излемлерин тергеуге алыргъа борчлудула. Ол излемлеге тийишлиликде Къабарты-Малкъар Республиканы битеу территориясында эл поселенияланы чеклери поселенияланы территорияларына эллени эрттеден къала келген жерлерин, алагъа битеу халкъ хайырланнган жерлени, табийгъатны тёрели хайырланыууну территорияларын, малланы тау жайлыкълада кечиндириуню тарых формаларын тергеуге алыу бла тохташдырылыргъа керекдиле.

Башда айтылгъан затладан хыйсап этип эм «Россей Федерацияны Конституция Сюдюню юсюнден» Федеральный конституциялы законну 6-чы статьясын, 43-чю статьясыны биринчи кесегини 1-чи эм 2-чи пунктларын эм 79-чу статьясыны биринчи кесегин башчылыкъгъа алып, Россей Федерацияны Конституция Сюдю былай тохташдыргъанды:

1. «Россей Федерацияда жер-жерли самоуправленияны къурауну битеулю принциплерини юслеринден» (Федеральный законну 2004 жылда 28-чи декабрьден 186-ФЗ номерли редакциясы) 2003 жылда 6-чы октябрьде чыкъгъан Федеральный законну 84-чю статьясыны 3-чю кесегини эм 85-чи статьясыны 3-чю кесегини болумларыны эм «Къабарты-Малкъар Республиканы административ-территориялы къуралыууну юсюнден» Къабарты-Малкъар Республиканы Законуну 1-чи статьясыны 8-чи пунктуну, 6-чы статьясыны 2-чи кесегини 2-чи пунктуну ала бла байламлыкъда болгъан болумларыны, бу Законну 25-чи, 26-чы, 29-чу номерли приложениялары, «Къабарты-Малкъар Республикада муниципальный къуралыуланы статусларыны эм чеклерини юслеринден» Къабарты-Малкъар Республиканы Законуну 1-чи статьясыны, 14-чю статьясыны 2-чи пунктуну болумларыны эм правону тап халгъа келтириуню шёндю жюрюген системасында бу Законну 1-чи номерли къошагъыны излемлерине кёре, жер-жерли самоуправление бардырылгъан территорияланы чеклерин тохташдыргъанда эм тюрлендиргенде, муниципальный къуралыуланы тюрлендиргенде эм (неда) кетергенде тийишли муниципальный къуралыулада жашагъан халкъны оюмун тергеуге алмай жарарыкъ тюйюлдю.

2. «Къабарты-Малкъар Республиканы административ-территориялы къуралыууну юсюнден» Къабарты-Малкъар Республиканы Законуну болумларына тийишлиликде район, административ-территориялы единицача, кесини чеклеринде, республикалы бойсунууда болгъан шахарланы къошмай, эллени эм шахарланы бириктиреди, анга кёре элле аралы территориялана аны (1-чи статьяны 8-чи пункту), районну территориясына чеклеринде болгъан шахарла бла элле (республикалы бойсунууда болгъан шахарладан къалгъанлары) эм элле аралы территорияла къурайдыла (6-чы статьяны 2-чи кесегини 2-чи пункту). Правону тап халгъа келтириуню (правового регулирования) шёндю жюрюген системасында ол болумла элле аралы территорияланы чеклерин айырып белгилерге сылтау (основание) тюйюлдюле. Нек дегенде «Россей Федерацияда жер-жерли самоуправленияны къурауну битеулю принциплерини юслеринден» Федеральный закон бла тохташдырылгъан болумла жокъдула. Аллай территорияла Россей Федерацияны субъектини закону бла белгиленирге боллукъдула.

3. Россей Федерацияны субъектлерини къырал властьларыны органлары эм муниципальный къуралыула жер-жерли самоуправленияны территориялы къуралыууну эрттеден къала келген проблемаларын тамамлауну тап амалларын табаргъа борчлудула. Болургъа боллукъ тюрлениулени иги эм осал жанларына да ачыкъ анализ этерге, даулаш чыкъгъан кезиуледе келишиулюк (согласительный) процедураланы хайырланыргъа эм къырал бирликни эм келишиулюкню сакълауну конституциялы императивин башчылыкъгъа алыргъа керекди.

4. «Россей Федерацияда жер-жерли самоуправленияны къурауну битеулю принциплерини юслеринден» Федеральный законну эм «Къабарты-Малкъар Республиканы административ-территориялы къуралыулууну юсюнден» эм «Къабарты-Малкъар Республикада муниципальный къуралыуланы статусларыны эм чеклерини юслеринден» Къабарты-Малкъар Республиканы законларыны бу Тохташдырыуда (Определенияда) алгъын кёргюзтюлген эм Россей Федерацияны Конституция Сюдюню оноуларында кючлери сакъланнган право позицияланы мурдорунда ачыкъ этилген болумларын толтурургъа борчду. Правону хайырланыуну практикасында аланы башха тюрлю ангылатып кюреширге эркинлик берилмейди.

5. Гражданин О.Б.Гуртуевни тарыгъыуун эм М.Б. Бабаевни эм башха гражданланы коллективный тарыгъыуларын мындан арысында Россей Федерацияны Конституция Сюдюню заседаниясында къарааргъа керекли ишге санамазгъа, нек дегенде заявленияла жазгъанла кётюрген вопросланы тамамлар ючюн «Россей Федерацияны Конституция Сюдюню юсюнден» Федеральный конституциялы законну 71-чи статьясында айтылгъаныча, бегим халда ахыр (итог) оноу чыгъарыргъа кереклиси жокъду.

6. Россей Федерацияны Конституция Сюдюню бу тарыгъыулагъа кёре Тохташдыргъаны ахыр оноуду эм аны юсюнден жангыдан тарыгъыргъа эркинлик берилмейди.

7. Бу Тохташдырыу «Российская газетада» «Собрание законодательства Российской Федерации» деген газетде, Къабарты-Малкъар Республиканы къырал властыны газетлеринде эм «Вестник Конституционного Суда Российской Федерации» деген изданияда басмаланыргъа керекди.

Россей Федерацияны Конституция Сюдюню председатели В.Д.ЗОРЬКИН.
Россей Федерацияны Конституция Сюдюню судья-секретары Ю.М.ДАНИЛОВ.
№171-0-П

Рекламаны юсюнден законну тюрлендирирге керекди

Ахыры. Аллы 1-чи бетдеди.

Вице-спикер Людмила Федченко асламлы информацияны органлары бир-бирледе кеслерини ишлери бла къыралны къоркъуусузлугъуну доктринасына бузукълукъ этиу чекге жетедиле деп эсгертгенди. Анатолий Аталиков болсада рекламала бла кюрешиучюле законнга бузукълукъ этмейдиле, ол себепден аны тюрлендирирге керекди дегенди. Каншоби Ахохов, къалай-алай болсада, коллегаланы башламчылыкъларын къабыл кёрюрге чакъыргъанды, этилген тюрлениуле бла къошакъла хайыр болмаса, хата келтирлик тюйюлдюле дегенди. Бечелланы Илияс башында айтылгъан проблемала бардыла деп, республикада 29-30-чу майда «Россейде миллетле аралы халла асламлы информацияны органларында» деген «тёгерек стол» бардырыллыгъын, аны Къырал Думаны Информация политика жаны бла эм Миллетлени ишлери жаны бла комитетлери Къабарты-Малкъарны къырал властыны органлары бла бирге къурагъанын жыйылгъанланы эслерине салгъанды.

Ахырында депутатла сюзюлген вопрослагъа кёре тийишли оноула этгендиле.

Кёргюзтюлген материалла бла шагъырей болуп эм Регламент жаны бла комитетни председатели Владимир Маховну билдириуюне тынгылап, Президиумну членлери КъМР-ни Правительствосуну эм РАН-ны Къабарты-Малкъар илму арасыны Гуманитар тинтиулени институтуну культурология бёлюмюню таматасы Юрий Тхагазитовну КъМР-ни Парламентини Сыйлы грамотасы бла саугъаларгъа оноу этгендиле.

Виктор Несутулов эл мюлк жерледен жер юлюшлеге эркинликни жарашдыргъанда, иеликде болгъан жер юлюшлени алыуну эм сатыуну, башха ишле бардыргъанда, ол жерлени залогга берип кредит алыуда тюбеген проблемалагъа аталып РФ-ни Федеральный жыйылыууну Къырал Думасында бардырылгъан «тёгерек столгъа» къалай къатышханыны, анда къаллай вопросла кётюрюлгенлерини юслеринден хапар айтханды.

КъМР-ни Парламентини пресс-службасы.

Конкуренция болум къураргъа

Ахыры. Аллы 1-чи бетдеди.

Докладчы да, аны ызындан сёлешгенле да билдиргенлерине кёре, муниципальный районлада эм шахар округлада ишчи комиссияла къуралгъандыла. Ачыкъ конкурсланы къурауну, къачан бардырыллыкъларыны юсюнден кёргюзтюулеге къарала турады. Кёп фатарлы юйледе болгъан битеулю ырысхыны тизмеси, алада халны юсюнден эм техника документация хазыр этиледи. Энчи иеле юйге къалай башчылыкъ этиллигин кеслери сайларгъа эркинликлерин алыкъа хайырланмагъан эселе, ол мекямланы мониторинги бардырылады, Нальчик, Прохладный, Терек, Майский шахарлада юйлени хайырланыугъа башчылыкъ этериклени сайлау жаны бла конкурсла бардырыргъа борчлу этилген органла къуралгъандыла, конкурс комиссияланы къауумлары белгиленнгендиле.

Юсюбюздеги жыл башланыртына республиканы жашау журт фонду 14,5 миллион квадрат метр эди. Аны 4,4 миллион квадрат метр чакълысы муниципальный иеликде эди да, 84 процентге жууугъу приватизация этилгенди. Озгъан айны ахырына муниципальный иеликде болгъан 3049 юйде башчылыкъ этерикле тохташдырылмагъандыла. Аллай иш жаланда 282 кёп фатарлы юйде тамамланнганды. Ол санда 78 юйню иелери кеслери башчылыкъ этерге келишгендиле, 20 юйде товариществола къуралгъандыла, къалгъанларына башчылыкъны уа энчи организацияланы управлениялары этерикдиле.

Андан арысында докладчы районлада бла шахарлада ол жаны бла кёрюмдюле къалай болгъанларыны юсюнден шарт юлгюле келтиргенди. Элбрус, Терк, Зольск районлада ол иш алыкъа башланмагъанын да билдиргенди.

Кёп фатарлы юйледе жашагъанланы жыйылыуларында айтылгъанына кёре, ала юйлеге башчылыкъ этиуню шёндюгюлю формасын-жашау журтланы хайырланыу жаны бла организацияланы (ЖЭК-лени) жаратадыла. Алай жашау журт бёлюмде конкуренция болурча онгла къураргъа. Бюгюнлеге бизни республикада кёп фатарлы юйлеге башчылыкъ этген энчи иели эки компания- Нарткъалада «НК спецавтоматика» эм Майский шахарда «Жилище и услуги» чекленнген жууаплылыгъы болгъан обществола бардыла.

Жашау журтлагъа башчылыкъ этиуню жангы амалларына кёчюуге чырмау болгъан сылтаула кёпдюле. Юлгюге, мекямлагъа капитальный ремонт этерге ахча ким бёллюгю тохташдырылмагъанды. Жашау журт кодексге кёре мекямланы тийишли халда тутууну борчу алада жашагъанланы боюнларына салынады. Жангы иелени уа ол ауурлукъну кеслерине алыргъа ырысхы къолайлары жетиширик тюйюлдю. Нек дегенде кёп жылланы ахча бек аз бёлюнюп тургъаныны хатасындан, жашау журт-коммунальный мюлк арт жыллада бек уллу седиреулюкге къалгъанды.

Кёп фатарлы юйледе жашагъанланы бир къаууму, ала тургъан мекямлагъа капитальный ремонт этилсе неда ол ишни тамамлаугъа софинансирование халда бюджетледен ахча бёлюнсе, андан арысында юйлеге башчылыкъ этиуню къайгъысын кеслери кёрюрге хазырдыла. Башха тюрлю тыйгъычла да аз тюйюлдюле.

Комитетни членлери эм спикерни заместители Н.Бозиев докладчылагъа эм башха жууаплы къуллукъчулагъа болумну ачыкълар, игилендирир мурат бла кёп тюрлю соруула берилгендиле. Жууапла этилген кезиуледе даулашла чыкъгъанлары да болгъанды. Саулай алгъанда уа, уллу жашау магъанасы болгъан вопрос сюзюлген жыйылыу къуралыулу ётгенди. Эм ахырында, болумну игилендириуге бурулгъан мадарла белгиленип, тынгылы бегим къабыл этилгенди.

КЪАЙГЪЫРМАЗЛАНЫ Борис.

Жууаплы борчла салыннгандыла

Ахыры. Аллы 1-чи бетдеди.

Хар сменден ишни итоглары чыгъарыллыкъдыла, оперативный болумгъа багъа бичилликди. Жайлыкълада урунурукъ адамла кимле болгъанлары МВД-ны юсю бла тинтиллiкдиле, эндиге дери ишлери сюдге тюшгенлеге тыйгъыч салынырыкъды. Жерде угъай эсенг да, кёкден вертолёт бла къарап, жайлыкъда болум къол аяздача кёрюннгенлей турлукъду. Ол заманда аманлыкъ этеме дегенлени жолларын кесерге тынч боллукъду.

Мамайланы Алий бла Руслан Гедмишхов районларында тау жайлыкълада малланы уручулукъдан сакълауну, малчыланы тынч, ырахат ишлеулерин жалчытыуну къаллай мадарлары этилгенлерини юслеринден айтхандыла. Аны бла бирге ала, жайда эллилени малларын кютген сюрюучюле болмай, жыл сайын кёп тууар урланнганын, тас болгъанын айырып чертгендиле. Кёпле, дегендиле ала, малларын кес и алларына къыстап къоядыла да, ала урланнганмы этдиле, жарданмы кетдиле, ажашыпмы къалдыла, алагъа заманында къарагъан болмайды. Ыйыкъ, ай озгъандан сора уа, милициягъа келип, малларыбыз тас болгъандыла, табыгъыз деп тохтайдыла. Биз кеслерини жангыз ийнеклерин уручулукъдан, тас болуудан сакъларгъа уллу кёллю болгъанланы къайсы бирин ыразы этерикбиз. Неда бир ай алгъа урланнган ийнекни къайдан табарыкъбыз. Алайды да, малы урланнган адам олсагъатдан милициягъа билдирирге керекди. Ол заманда биз да излеу ишни къолгъа терк аллыкъбыз, уручуну ызындан боллукъбуз.

Руслан Беталович сёзюню ахырында быллай шартны энчи белгилегенди: арт кезиуде бёрюле жайылып, кёп малны ашагъанларыны юсюнден хабазчыла бек тарыгъадыла.

Анатолий Букин, республиканы школларында бир къырал экзамен берген кезиуде право низамны, законлукъну кючлеу жаны бла къаллай мадарла этилгенлерин белгилей, быллай жууаплы ишде улутха, нохтабау алыу дегенча шартла болмазларына КъМР-ни МВД-сыны жанындан контроль къаты салыныргъын чертгенди.

Ахырында брифингге къатышханла журналистлени соруулаларына жууапла бергендиле.

ТЕММОЛАНЫ Мухадин.

Жашау къолайлыкъны ёсдюрюр ючюн

Ахыры. Аллы 1-чи бетдеди.

Митингде сёлешгенле, акцияны излемлерин къабыл кёргенлерин белгилей, кеслерини урунуу болумларында, жашау халларында кёп тюрлю кемчиликлеге эс бургъандыла. Сёз ючюн, Нальчикде 17-чи номерли орта школну профсоюз комитетини председатели Людмила Елишева, Прохладнада район больницаны профкомуну председатели Лариса Копылова халкъ мюлкюбюзню бу эки бёлюмюнде да миллет проектле жашауда бардырыладыла дегенликге, врачланы, устазланы иш хакълары аз болгъанын белгилей, артыкъда жаш специалистлеге болмачы иш хакъ тёленнгенин айтхандыла.

Троллейбус управленияны профкомуну председатели Масхут Мухамедзянов Нальчикде адамла жюрютген транспорт жылдан-жылгъа осал бола баргъанын белгилегенди. Юч минг сом хакъ алып, дегенди ол, троллейбус, автобус жюрютюрге сюйгенле аздыла. Алай бла бизни управлениядан озгъан жыл эм быйылны беш айында кёп адам ишлерин къюоп кетгендиле. Ала сюйюп кетмегендиле, аланы тюз ангыларгъа керекди. Башха жерледе да аланы кёп иш хакъ сакъламайды. Ол болумдан къутулур ючюн, къыралны жанындан пассажир транспортха тийишлисича болушлукъ этилирге керекди.

Людмила Михайловна митингде сёзюнде профсоюзланы бу акцияларын къабыл кёргенин айтханды. КъМР-ни Парламенти хар заманда да урунгъанланы жашау къолайларын игилендириуге себеплик этерча законла, башха документле къабыл этгенин белгилегенди.

Митингге къатышханла къаралгъан вопросха кёре резолюция къабыл этгендиле.

ЛУКЪМАНулу М.

Байрам

Озгъан шабат кюн Нальчикде Абхазия майданда малкъар халкъ кеси ыразылыгъы бла Россейге къошулгъанлы 180-жыллыгъына аталып байрам болгъанды. Аны малкъар халкъны старейшиналарыны совети къурагъанды. Анга кёп адам келгенди. Хар тау аузну келечилери, майданда къошла къурап, жыйылгъан халкъны аш къангалагъа чакъыргъандыла. Эрттенликде онбирден кюндюз ючге дери майданда той-оюн тохтамагъанды. Жырчыла, тепсеучюле сахнада бир бирлерин терк-терк алышындыргъандыла. Бек алгъа тойоюнну «Эрирей» халкъ ансамбль башлагъанды. Аны ызындан Быллым элни «Минги тау» жыр къауууму, Тёппеланы Алим, Мусукаланы Руслан, Гуппойланы Танзиля, Чапайланы Камила, фольклор-этнография «Балкария» ансамбль дагъыда башхала.

Залийханланы Михаил (суратда ортада)халкъны байрамлары бла алгъышлагъанды.

Биригиулюкню, огъурлулукъну белгиси бла

Байрамда малкъар халкъны къолдан усталары, чемер адамлары кеслерини ариу затларындан кёрмюч къурагъандыла. Анда жамычыла, башлыкъла, баш кийимле, кийизле, агъачдан ишленнген адам, жаныуар суратла, юй адырла дегенча затла бар эдиле.

Уллу къызгъылдым гоппанны къолларына алып, кёпле суратха тюшгендиле. Таулула кеси къоллары бла ишлеген къамала, узун бичакъла, къылычла кёплени эслерин кеслерине бургъандыла. Бичакъланы окъуна 19 тюрлюсю бар эди. Аланы барысы да бир кибик уллу чемерлик бла ишленнгендиле.

Байрамда кёргюзтюлген, орус тилде жазылгъан плакатла, айтылгъан чакъырыу сёзле, аны историялы магъанасын ачыкълай, бюгюнлюкде малкъар халкъны къарындашлыкъны, шуёхлукъну багъалы кёргенин суратлагъандыла. Майданда, бек туура жерде, уллу харфла бла «Ёмюрден ахыргъа Россей бла!», «Россей- бизни уллу Ата журтубуз!», «Жашна мени Малкъарым!», «Малкъар Россей бла 180 жылны бирге!» деген лозунгла байрамны къаллай ниет, къууум бла бардырылгъанын шарт кёргюзтгендиле.

Къууанч башланырдан алгъа, малкъар халкъны старейшинала советини таматасы Сабанчыланы Исмайылгъа тюбеп, байрам не мурат бла бардырылгъаныны, анга власть органладан ыразылыкъ бармыды деп соргъаныбызда, ол былай айтханды: «Бир тюрлю политика сёз айтылмагъанлай, Малкъар Россейге кеси ыразылыгъы бла къошулгъанлы 180-жыллыгъын белгилерге муратлыбыз. Биз бюгюн малкъар халкъны къонакъбайлыгъын, кёлюню жарыкълыгъын, алгъа базыныу бла къарагъанын кёргюзтюрге жыйылгъанбыз. Концерт программабыз, спорт оюнларыбыз да жамауатны кёлюн кётюрюр деп ышанабыз. Адамла солусунла, бир бирлери бла тюбешсинле, тансыкъласынла. Биз кишини да айыры кёрмейбиз, бюгюн байрамыбызгъа республикада жашагъан миллетлени келечилери келселе, бизни бла тузгъыржын ашасала, ойнасала, кюлселе бек сюерикбиз».

РФ-ни Къырал Думасыны депутаты малкъар халкъны айтхылыкъ жашы Залийханланы Михаил, алгъыш сёз айта, былай дегенди:

-Хурметли бир жерлилерим, багъалы халкъым, бюгюн бек къууанчлы кюндю Къабарты-Малкъаргъа, Дюгерге эм Къарачайгъа. Быллай байрамны къууанчын этерге бизни туугъанларыбызгъа эм туудукъларыбызгъа Аллах жашау, кюч-къарыу да берсин!

Ахыры 4-чю бетдеди.

Ахыры. Аллы 3-чю бетдеди.

Биригиулюкню, огъурлулукъну белгиси бла

Деменгили Россейибиз, аягъы юсюне алгъындан да ышаннгылы туруп, биз да, бюгюннге деричи бола келгенича, аны къанат тюбюнде культурабызны, билим алыуда жетишимлерибизни керелей, айный барайыкъ! Бютюнда бег а шуёхлугъубузну андан да бек этерге Аллах онг берсин! Россейде, битеу дунияда мамырлыкъ, келишиулюк болса, хар затыбыз да онгуна айланырыгъына толу ышанабыз. Байрамыбыз огъурлу болсун!

Андан сора сёз Къарачайдан келген къонакъланы таматасы Къочхарланы Робертге берилгенди: «Багъалы къарындашла, - деген ди ол, - биз бюгюн бери къонакъ болуп угъай, кеси юйюбюзге келгенбиз. Бизни Уллу Россей бла бирге болгъаныбыз тарыхда белгилиди, 180 жылны шуёхлукъда, аны къайгъырыулугъу, жакъ басыуу бла бюгюннге жетгенбиз. Келир тёлюлерибиз ата-бабаларыбызны сайлауна кертичи болурларын бек сюебиз. Бирликден, шуёхлукъдан уллу ахшылыкъ жокъду дунияда. Бюгюн сиз да, биз да байрамлайбыз Россей бла бирге болгъаныбызны 180-жыллыгъын»,- дегенди Къочхар улу.

«Эрирей» кесини жырлары бла жыйылгъанланы ыразы этгенди.

Малкъар Россей бла бирге жашагъанлы 180-жыллыгъына атап, Ёлмезланы Абдулхалимни башчылыгъында Элбрусну тёппесине чыкъгъанланы къауму да келгендиле байрамгъа. Аланы арасында 73-жыллыкъ Курданланы Салих да болгъанды. Биз анга быллай жыл санда къалай базыннган эдинг аллай къыйын жолгъа атланыргъа дегенибизде, ол: «Быллай уллу ишге асыры къууаннгандан, къыйналгъаныбызны унутханбыз. Аллахутала узакъ ёмюрню жашатсын Россей бла бирге! Биз аллай жазыуу болгъан байракъны да орнатханбыз сыйлы эм деменгили тауубузну башына», - дегенди.

Тепсеусюз къууанч боламыды да…

Байрамгъа жыйылгъанла КъМР-ни сыйлы артисти, къарачайлы жырчы эм поэт Ёзденланы Альбертни алгъышлау сёзлерине эм аны Малкъаргъа атагъан назмусуна узакъгъа баргъан къарсла бла тюбегендиле. Закий назмучу бизни байрам кюнюбюзде таулу миллетге жоралагъан чыгъармасын уллу сюймеклик бла жазгъанды. «Таш башында амал тапхан жашаргъа, жаным къурман болсун Малкъаргъа» деген сёзле къайсыбызны да кёлюбюзге да жол табадыла.

Байрамгъа башха да къоншу республикаладан: Дагъыстандан, Чеченден, Дюгерден келечиле да келгендиле. Ала бу огъурлу ниет бла бардырылгъан байрамгъа сюйюп къатышханларын, саулай Россейде эм Шимал Кавказда къарындашлыкъ, бирлик, келишиулюк болурун сюйгенлерини юсюнден айтхандыла.

Ол кюн, «Абхазия» майдандан сора да, ингирде Долинскеде той баргъанды. Жаш тёлю заманын зауукълу ашыргъанды.

ТЕММОЛАНЫ Мухадин. Суратланы **МАМАЙЛАНЫ Алий** алгъанды.

Байламлыкъ, бир бирге болушуу къатыды

Ахыры. Аллы 1-чи бетдеди.

Ызы бла республиканы Правительствосуну Председателини заместители Ченченланы Анувар, аскерчилени байрамлары бла алгъышлап, аланы бир къауумуна грамотала бергенди. КъМР-ни Парламентини Билим бериу, илму эм саулукъ сакълау жаны бла комитетини председатели Игорь Иванов депутатланы атындан чекчилени юйюрлеринде тынчлыкъ болурун, сабийлери уа терен билим алырларын сюйгенин айтханды.

Республиканы ич ишлерини министри Юрий Томчак, алгъыш сёзюн айтып, бир къауум офицерге бу ведомствону грамоталарын бергенди. Аллай саугъагъа чекчи управлениялы инженер службасыны таматасы подполковник Аппайланы Масхут да тийишли болгъанды.

«Боевое братство» организацияны ара аппаратыны келечиси Хамидби Матаев бир къауум адамны «За ратную доблесть» деген майдал бла саугъалагъанды. Анга тийишли болгъанланы арасында бизни коллегабыз, тележурналист Герийланы Сафар да барды.

РОСТО (ДОСААФ) организацияны атындан аны келечиси Хусейин Мацухов сёлешгенди эм чекчилеге сурат саугъа да этгенди.

Россейни ФСБ-сыны Къабарты-Малкъарда Чекчи управлениясыны таматасы Иван Агеенко да алгъышлагъанды къыралны чеклерин сакълагъанланы. Аланы байрам бла алгъышлагъанлагъа да ыспас этгенди.

Алайда «Чекчилени жаш шуёхлары» сатырына Нальчикдеги 9-чу номерли школну окъуучуларын алгъандыла. Аланы боюнларына жашил галстукланы башында атлары сагъынылгъан адамла такъгъандыла. Эсгертмеге гюлле салып, аскерчиле сатыр болуп барып, бу байрамгъа аталгъан жыйылыу алай бошалгъанды.

Аскерчиле не ашап жашагъанларын билир ючюн, шахарчыланы как бла сыйлагъандыла.

МАМАЙЛАНЫ Алий.

СУРАТЛАДА: (башында)чекчи управленияны юйретиучю бёлюмюню тамата офицери Хасан Гуков Герийланы Сафаргъа майдал береди; (тюбюнде)Игорь Иванов чекчилени жаш шуёхларына галстукла къысады.

Суратла авторнудула.

ФЕСТИВАЛЬ

Кезиулю жетишим

Элбрус районну «Арабекс» деген юлгюлю тепсеу ансамбли атын махтау бла айтдыра келеди.

Аны солисткасы Румия Ибнаминованы аты уа, республикада угъай, андан тышында да белгилиди. Тюрлю-тюрлю конкурслагъа, фестивальлагъа да къатыша, кёп жетишимле этгенди, алчы жерлеге ие болгъанды.

Ма энди уа биягъы кезиулю хорлам. Кёп болмай КъМР-ни Культура эм информация коммуникацияла министерствосу бла Элбрус районну саулукъну эм узакъ ёмюрлюлюкню институту къурагъан «Булутла башында тепсеуле» деген фестиваль-конкурсда болдурулгъанды ол жетишим. Ол хореография коллективлени биринчи республикалы конкурсу эди. Аны ишине отузгъа жууукъ коллектив бла солистле къатышхандыла-Нальчикден, Май, Терк, Бахсан, Прохладна районладан бла Тырнауздан.

Ахырында уа «Арабексни» гитче эм абадан тепсеу къауумлары (башчылары Юлия Майборода бла Лариса Дриттенпрейсдиле) бла солисткасы Румия Ибнаминова лауреатла болгъандыла. Ала Нальчикде Къырал концерт залда болгъан гала-концертге да къатышхандыла.

ТЕМИРЛАНЫ А.

Футбол

Голну биринчи уралсакъ эди...

«Ростов» футбол клуб, Нальчикге бу жерли команда бла ойнаргъа келе, кёбюрек очкола алып, турнир таблицада кётюрюлюр мурат эте эди. Эндиге дери оюнларына кёре, ала аны 0:0 эсеп бла бошасала да боллукъ эди. Алай ростовчула, айтханыбызча, бек аздан юч очко алыр умутлу эдиле.

Нальчикчиле кеслерини майданда жетишимли ойнайдыла дерге боллукъду. Бу жол да бизни командабызны, оюн башланнганлай окъуна, ростовчуланы къабакъ эшиклерине топну кийирир онгу бар эди. Сергей Пилипчук «Ростовну» голкипери Роман Герус бла бетден-бетге къала тургъанлай, Милан Вьешстица анга чырмаулукъ этгенди. Андан ары да нальчикчиле, тири ойнап, Герусну онгун алып тургъандыла.

Биринчи таймны ахырында «Ростовну» футболчулары бир бири ызындан эки кере бизни къабакъ эшиклеге гол урургъа аздан къойгъандыла. Экинчи кере къонакъ команданы ойнаучусу ургъан топ штанганы жаны бла кетгенди.

«Спартакны» ойнаучулары да борчлу болуп къалмагъандыла. Юрий Роденков топну ростовчуланы къабакъ эшиклерини къатында тургъан Машуковха ётдюргенди. Ол а аны башы бла ургъанды. Топ, перекладинагъа тийип, артха майданнга кетеди.Командала 0:0 эсеп бла солургъа атланадыла.

Экинчи тайм башланып онбеш минутдан, эки команданы да тренерлери тюбешиуге тюрлениуле кийирир муратда ойнаучуланы алышындырып башлайдыла. Аллай заманда Тимофей Калачёв тазир майданчыкъдан ургъан топну Радич кючден тутханды.

Оюннга экинчи таймда къошулгъан Леван Гвазава бек тири эди. Матчны ахыр минутунда «Спартакны» форварды Рикардуну да эсепни ачаргъа онгу бар эди. Алай ол аны хайырланалмагъанды. Оюн 0:0 эсеп бла бошалгъанды.

Матчдан сора болгъан пресс-конференцияда ростовчуланы баш тренерлери Сергей Балахин, тюбешиуню юсюнден айта, биринчи таймда командасы бек осал ойнагъанын чертгенди. Экинчи таймда, оюн тенг болгъан эсе да, нальчикчиле тирирек эдиле, алай ала да ростовчуланы къабакъ эшиклерине къоркъуу салалмагъандыла.

Сергей Балахин, оюнну эсебине ыразылыгъын билдире, тышында ойнагъан кезиуде къаллай очкону да магъанасы уллу болгъанын чертгенди.

Нальчикчилени баш тренерлери Юрий Красножан да, журналистлени соруулларына жууапла бере, оюнну юсюнден былай айтханды:

- Биринчи таймда биз голну биринчи уралсакъ, оюн башха тюрлю къураллыкъ эди. Ростовчула къоруулау эм орта чеклени араларында Омельянчукну салгъанлары, аланы къабакъ эшиклерине ётюуню къыйын этген эди.

Ызы бла ол команданы болумуну юсюнден да сагъыннганды. Красножан айтханнга кёре, чемпионатны биринчи кесеги бошалгъандан сора бир къауум футболчугъа клубдан кетерге тюшерикди.

Чемпионатны кезиулю турунда нальчикчи футболчула москвачы «Спартак» команда бла къыралны ара шахарында 10-чу июньда ойнарыкъдыла.

ОСМАНЛАНЫ Айшат.

Суратны **ТОЛГЪУРЛАНЫ Камал** алгъанды.

Аскер

Бет жарыкълы къайтхандыла

Жаш тёлю, къачан да аталаны, аппаланы урушда, урунууда жигерликлерини, батырлыкъларыны, жетишимлерини юлгюлеринде юйрене, кесин жашаугъа хазырлайды. Ол жаны бла Огъары Жемталаны орта школунда ахшы сынау жыйышдырылгъанды. Былайда ОБЖ-дан (аскер усталыкъны мурдорлары) дерс берген устаз Жангоразланы Хасан жашланы аскерде къуллукъ этиулерини къаллай уллу магъанасы болгъанын уста ангылата биледи. Ол алагъа былай айтыучуду: «Саутланнган Кючледе къуллукъ этиу хар жаш адамны ёхтемлигиди эм борчуду».

Бу школну бошагъан жашла аскерде сюйюп къуллукъ этгенлерине, Ата журтну аллында борчларын бет жарыкълы толтургъанларына ата-анала бла бирге саулай эл жюрек ыразылыгъын билдиреди. Жашла уа аскерге иги хазырланып, чыныгъып барадыла, атларын махтау бла айтдырадыла, къууанып да къайтадыла.

Бу жаз башында окъуна намыслы къуллукъ этип тёрт жемталачы жаш келгенди: Занкишиланы Руслан, Ксаналаны Альберт, Асхат эм Таукенланы Даниял. Ала барысы да кюч-къарыу алгъандыла, аскер юйрениуледе чыныкъгъандыла, билимлерине билим къошхандыла, Ата журтха тюз ниетли къуллукъ этиулери, адеплери-къылыкълары бла кёплеге юлгю кёргюзтгендиле.

Сёз ючюн, Занкишиланы Руслан Чита областьда чекчи аскерде къуллукъ этгенди. Аскер бёлюмню командирлери эки жылны ичинде аны атасы Солтаннга бла анасы Светланагъа ариу къылыкълы, Ата журтха кертичи жаш ёсдюргенлери ючюн 2-3 кере ыспас, бюсюреу къагъытла жибергендиле.

Аллай къагъытланы Альбертни атасы Хусей, анасы Фатима да эки жылны ичинде алгъанлай тургъандыла. Къагъытла уа Огъары Жемталагъа Узакъ Мурманск областьда Североморск шахардан келгендиле. Альберт анда моряк болуп къуллукъ этгенди. Ары дери жемталачы жаш тенгизни къарап окъуна кёрмегенди. Алай къуллукъ этген кезиуюнде, тенгиз кенгликледе жюзе, аны тугъан тауларындан кем къалмай сюйгенди.

Мындан эки жыл алгъа, Ксаналаны Асхатны аскерге ашыра туруп, аны аппасы Магомет, Уллу Ата журт урушну ветераны, туудугъуна былай айтхан эди: «Ата журтха мен уялмазча къуллукъ эт, андан сыйлы борч жокъду жаш адамгъа». Асхат аппасыны тилегин бет жарыкълы толтургъанды. Кеси да Северкавказ аскер округда къуллукъ этгенди.

Таукенланы Даниял къуллукъ этген аскер бёлюм да, аны адамлыгъына, ариу халына, иш кёллюлюгюне, керек заманда Ата журтун къоруулаціргъа къаяча сюеллигине ыразылыгъын ачыкълай, ата-анасына ыспас этгенди, жюрек ыразылыгъын билдиргенди. Алайды да, Даниялны анасы, атасы да, жашларыны аты иги бла айтылгъанына къууана, аны сау-эсен юйюне къайтханын уллу насыпха санайдыла.

Бу тёрт жаш да школда бир классда окъугъандыла. Аскерге да бир кезиуде кетгендиле эм бир бирини ызындан эллерине къайтхандыла. Алыкъа аланы жашаулары алдады. Кими бийик окъуу юйге кирирге хазырланады, башхалары эл мюлкде, къурулушда жашау насыпларын табаргъа мурат этедиле. Аскерде чыныкъгъан, жашаугъа тюшюннген эсли жашла къайда да кеслерине орун табарла деп ышанабыз. Муратлары иги бла толсун.

МОКЪАЛАНЫ Лейла. Огъары Жемтала эл.

КЁРМЮЧ

Жигитлени суратларын такъгъандыла

Нальчикни ара библиотека системасында бу кюнледе сейир китап кёрмюч ачылгъанды. Ол Къабарты-Малкъар Россейге къошулгъанлы 450 жыл болгъанына жораланады. Биринчи эки бёлюмде XIX ёмюрде орус аскерде къуллукъ этген бийик чынлары болгъан шимал кавказлыланы суратлары бла Уллу Ата журт урушну генераллары Деппуланы Хакимни бла Кубати Кардановну суратлары да тагъылыпдыла.

«Быланы жарыкъ сыфатлары бизге ырахатлыкъ келтиреди» деген бёлюмде уа «Къабарты-Малкъарны алтын жулдузлары» деген фотоальбом жарашдырылгъанды. Аланы къатларында уа Тёппеланы Алимни «Тяжёлые жернова», Алим Кешоковну «Сломанная подкова», Мухадин Кандурну «История Кавказских войн», Гыттыуланы Магометни «Человек на марше», Гуртуланы Элдарны «Карагач - древо памяти» эм «Альпийская повесть» деген эм башха китапланы бардыла.

Бу кёрмючде жарым ёмюрню ичинде малкъар бла къабарты культураны бла искусствону айнытыугъа уллу къыйын салгъан, бек фахмулу адамланы суратлары да бардыла. Ала чыгъармачылыкъ ишлери бла миллет культураны ёхтемлигидиле.

Жамбулат СОКУРОВ.

АУУР АТЛЕТИКА

Аперим, Расул!

Невинномысскде ауур атлетикадан ЮФО-ну чемпионаты болгъанды.

Маккаланы Махтини сохтасы тырнауузчу штангачы Саракаланы Расул эришиуледе къытханды. 85 килограмм ауурлукъда анга жетген жокъ эди. Бизни штангачы эки упражнениядa 340 килограмм (сермеп - 146, тюртюп - 194 килограмм) ауурлукъну кётюргенди.

Эришиуледен сора Расул Чехов шахаргъа кетгенди. Анда ол Сыктывкарда 18-24-чю июньда боллукъ Россейни чемпионагъына хазырланырыкъды.

А.ТАЛАЕВ.

Тазир

Кесинги жюрюте билмесенг...

Россейни Футбол советини (РФС) сайтында билдириуге кёре, 16-чы майда РФС-ни Низамлыкъгъа контроль этген комитетини кенгеши болгъанды. Анда бир къауум оноула этилгендиле. Ол санда бизни футбол клубну юсюнден да.«Спартак-Нальчик» - «Москва» бла матчны кезиуюнде нальчикчиле жанлы болгъанла футбол майданнга керексиз затла атып тургъанлары ючюн клубха он минг сом тазир салыннганды.

Чынтты болельщикле къаллайла болгъанларын ангыламагъан, кеслерин жюрюте билмеген адамла ючюн биз ни алайсыз да ахча къытлыкъ къысып тургъан командабыз бек тапсыз болумгъа тюшгенди.

Олег ХАШУКАЕВ.

УЧРЕДИТЕЛЬЛЕ: Къабарты-Малкъар Республиканы Парламенти бла Правительствосу

Баш редактор АТТАЛАНЫ Жамал

РЕДКОЛЛЕГИЯ:

АЛИКАЛАНЫ Владимир, АППАЙЛАНЫ Музафар (баш редакторну заместители), БЕППАЙЛАНЫ Муталип (баш редакторну заместители), БИТТИРЛАНЫ Аминат, КЪУЛБАЙЛАНЫ Алий, ТЕКУЛАНЫ Хауа, ТОКУМАЛАНЫ Хусейн, ТОКЪЛУЛАНЫ Борис (жууаплы секретарь).

ТЕЛЕФОНЛА:

Редакторну приёмныйи - **42-63-01**. Баш редакторну заместительлери - **42-38-21**, **47-26-22**. Жууаплы секретарь - **42-66-85**

Секретариат - **40-93-62**. Корректорла - **42-63-52**

РЕДАКЦИЯНЫ БЁЛЮМЛЕРИ:

Жамауат-политика жашауну бёлюмю- **42-67-68,42-24-02.**
Экономиканы бёлюмю - **42-66-73.**
Культураны бёлюмю - **42-68-72.**
Социальный политиканы бёлюмю - **42-66-76, 47-27-59.**
Жангылыкъланы бла спортну бёлюмю - **47-26-39, 42-66-71** .
Письмоланы,рекламаны эм билдириулени бёлюмю - **42-37-94.**
Тилманчланы бёлюмю **47-31-28.**
Бухгалтерия - **42-30-87**
Операторла - **47-26-28, 42-39-65.**

Редакция авторла бла къагъыт жюрютмейди. Къол жазмалагъа рецензия этилмейди эм ала артха къайтарылмайдыла.
Газетде басмаланнган материаллада айтылгъан оюмла редакцияны оюму бла келишмезге боллукъдула. Алада айтылгъан хар зат ючюн, Россей Федерациясыны басманы юсюнден Законуна тийишлиликде, материалланы авторлары кеслери жууаплыдыла.

Редакция авторладан 400 газет тизгинден (машинка бла жазылгъан 5-6 бет) кёппю алмайды.

Газет Басманы эм асламлы информацияны эркинликлерин къоруулау жаны бла Къабарты-Малкъар регион инспекцияда 1994 жылда 14-чю июньда регистрация этилгенди.

Регистрация номер —Н—0066. Индекс - 51532

Газетни басмагъа КъМР-ни Культура эм информация коммуникацияла министерствосуну компьютер службасы хазыр этгенди.

Газет 1905 жылда Революция атлы республикалы полиграфкомбинатда басмаланнганды, Нальчик шахар, Ленин атлы проспект, 33

Газетлени иелерине тандырыу ючюн КъМР-ни почта связыны федеральный Управлениясы жууаплыды. Телефонла: **44-06-51, 49-71-59**

Газетлени розницагъа сатыу ючюн КъМР-ни "Роспечать" акционер обществосу жууаплыды. Телефон: **42-69-34**

Номерге графикге кёре 19 сагъатда къол салынады. 20.00 сагъатда къол салыннганды

ГАЗЕТНИ НОМЕРИН ЧЫГЪАРГЪАНЛА:

Байсыланы Марзият - дежурный редактор; Кетенчиланы Зульфия - жууаплы секретарьны заместители; Ахматланы Шахида, Алийланы Кулина, Зезаланы Лида - корректорла.

Тиражы 3750 экз. Заказ № 1585

РЕДАКЦИЯНЫ АДРЕСИ:

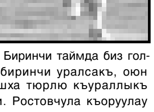

360000, Нальчик шахар, Ленин атлы проспект, 5